Спецвипуск. У номері:

Від редакції

Що таке EdCamp: зміни у 4-х площинах 2

EdCamp Ukraine — освітній рух національного масштабу 2

Події EdCamp Ukraine 2019

Пост-реліз П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2019 3

Офіційна статистика EdCamp Ukraine 2019 5

Медіаматеріали за результатами EdCamp Ukraine 2019 7

Партнерське коло EdCamp Ukraine 2019 8

Особистості Edcamp Ukraine 2019

Валерія Ємець

Марина Крісов. Як коректувати небажану поведінку дітей 9

Тетяна Самойленко

Яаков Хехт. Методи спільного навчання з використанням онлайн-ресурсів 11

Наталя Третякова

Джо Мелон. Діалогічна класна кімната: інструменти інклюзивності, емпатії та критичного мислення 13

Марина Чайка

Пекка Оулі. Як застосовувати Minecraft в освіті 15

Валерія Ємець

Карін Ківейт. Eduscrum — мотивоване учнівство 17

Валерія Ємець

Арне Верхеґен. 5 базових елементів фінської освіти 19

Наталя Третякова

Тсондю Самфел. Соціально-емоційне та етичне навчання 21

Тетяна Самойленко

Тарас Тополя. Егоїзм як рушійна сила виховання й ефективної освіти 23

Тетяна Самойленко

Євген Клопотенко. Нове шкільне харчування 24

Валерія Ємець

Слава Фролова. Культура художньої освіти 26

Наталя Третякова

Наталія Мосейчук. Учительство майбутнього — яке воно? . . . 28

Валерія Ємець

Уляна Скицька. Чому я про це не знала 30

Марія Юдіна

Олег Охрамович. Навчаємось граючись 32

Події EdCamp Ukraine 2019

Що таке EdCamp? Три запитання до координаторів і координаторок міні EdCamp'ів 35

Подарунок читачам!
Кольорову версію журналу можна завантажити за посиланням:
http://journal.osnova.com.ua/article/74489

Передплатний індекс — 49673, 90819

№ 10 (106) жовтень 2019 р. ■ Заснований у квітні 2010 р. ■ Виходить раз на місяць ■ Передплатний індекс — 49673, 90819 ■

Що таке EdCamp: зміни у 4-х площинах

(Не)конференції *EdCamp* проводяться у всьому світі в новому дискусійному форматі для співтворчості вчительок і вчителів.

1. Місце професійного зростання

Відкритий обмін педагогічним досвідом і співпраця за принципом «*Give* — *Get*» («Дай, якщо можеш — Візьми, якщо хочеш»).

2. Кожен і кожна — діють на практиці

Ефективна модель для трансформацій на рівні щоденного уроку та окремо взятої школи, яка пропагує передові цінності та розширює світосприйняття.

3. Інструмент розбудови спільнот

Освітяни проводять (не)конференції для об'єднання педагогів у своїх громадах задля розв'язання спільних задач.

4. Майданчик реформи

Учительство, яке збирається на *EdCamp*'ах, стає провідником Нової української школи, беручи участь у її розробці та привносячи зміни на місцях.

▲ *Ірина Міньковська, Олександр Елькін, Олена Масалітіна*

EdCamp Ukraine — освітній рух національного масштабу

На наших очах *EdCamp Ukraine* перетворився з маленької (не)конференції на потужний освітній рух національного масштабу. Для українського вчительства він став тією унікальною подією, де люди об'єднуються за спільними цінностями, де створюються нові сенси і формується майбутнє освіти.

Це простір абсолютної свободи, з нульовою толерантністю до бюрократії і дискримінації, але з великою повагою до кожного і кожної. Це комфортне інтелектуальне середовище, відкрите до комунікацій, знайомств, бесід або роздумів. Тут є бурхливі обговорення, веселі флешмоби і кімнати тиші, яблука і смачна кава, радість свята і радість відкриттів, відчуття наповнення і натхнення. Зрештою, це просто красиво!

Я дивуюсь тому, як це зроблено. Я захоплююсь можливостями, які надає цей захід. Я зачаровуюсь людьми, які надихають і організовують цей рух. Я щаслива бути партнером цього проєкту. І бажаю *EdCamp Ukraine* невпинного розвитку і довголіття на благо української освіти!

Інна Гришина, директорка ВГ «Основа»

▲ *Інна Гришина*

ПОСТ-РЕЛІЗ
П'ятої національної (не)конференції
для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2019

7–9 липня 2019 року в Харкові відбулася П'ята національна (не)конференція *EdCamp Ukraine*. У ній узяли участь 1009 учителів і вчительок із 25 регіонів України, міністерка освіти і науки України (на той момент) Лілія Гриневич та 197 міжнародних експерток і експертів з 19 країн світу. Головною темою «напівювілейної» (не)конференції стали концепція «Хороша людина. Зрощуємо в Україні» та пілотний проєкт з упровадження у 25 школах по всій Україні *SEE Learning* — програми соціально-емоційного та етичного навчання. Усього за час (не)конференції було проведено 258 різних сесій: лекцій, дискусій, тренінгів і семінарів загальною тривалістю 348 годин. Також на (не)конференції було встановлено національний рекорд «Найбільша кількість населених пунктів, які приєдналися до флешмобу педагогів під час прямого включення». Одночасно зі встановленням рекорду благодійною акцією «Учительство — дітям: книжки про супергероїв і супергероїнь» було зібрано 640 літературних подарунків для навчання дітей під час перебування в лікарнях.

Після *EdCamp Ukraine 2019* його учасниці й учасники, роз'їхавшись по регіонах, будуть проводити міні-(не)конференції для спільнот своїх населених пунктів, поширюючи ідею активного і відповідального учительства по всій країні.

Організатори, та й самі учасниці та учасники *EdCamp Ukraine 2019*, називають себе «білими воронами». Цього разу вони зібралися з усіх куточків України. Компанію їм склали такі ж білі ворони, але ті, що «прилетіли» з інших країн — колеги, експерти/-ки, менеджери/-ки. До спільноти звернулися в спеціальних відеозаписах **Далай-лама XIV**, лауреат Нобелівської премії миру (Індія), і **Хадлі Фергюсон,** засновниця та виконавча директорка *The EdCamp Foundation* (США).

І у зверненнях, і в обговореннях звучала одна ідея — розвиток самодостатньої, обізнаної, співчутливої, демократичної, іншими словами, «Хорошої людини». Про це говорила й міністерка освіти і науки України Лілія Гриневич — також учасниця *EdCamp Ukraine 2019*: «Сьогодні, коли я спілкуюсь із учителями НУШ, вони відзначають розвиток дітей, у тому числі емоційний, уміння співдіяти, працювати разом у групах. Їх адаптація до школи пройшла чудово. Зараз діти вже підросли, вони готові сприймати нові знання. Вони вже вміють самоорганізуватися, вони були співтворцями правил, яких дотримуються в школі разом з педагогами. Школа починає нагадувати модель справжнього демократичного суспільства».

Також на цю тему в паралелі «Як виростити хорошу людину, або П'ять рецептів для стейкхолдерів освіти» виступили:

- **Лілія Гриневич**, міністерка освіти і науки України;
- **Арто Ваахтокарі**, керівник фінського проєкту підтримки Нової української школи «Навчаємося разом»;

- **Елейн Міллер-Керес**, директорка Інституту дослідження травми (США);
- **Джованні Порчеллана**, науковець *CERN*, представник *Global Shapers Community*, Швейцарія;
- **Яаков Хехт**, засновник руху демократичних шкіл у світі, радник міністра освіти Ізраїлю;
- **Богдан Логвиненко**, український громадський діяч, організатор проєкту *Ukraïner*;
- **Адалєт Ґарміані**, експерт у сфері культури і стратегічних міжнародних відносин із Близьким Сходом (Ірак).

EdCamp Ukraine 2019 підтримали й українські зірки: **Євген Клопотенко** просував ідею реформування харчування в школах, **Наталія Мосейчук** розповідала про проєкт «Право на освіту», **Тарас Тополя** ділився ідеями відповідального батьківства, а **Слава Фролова** пояснювала на прикладах виставок дитячих малюнків, як мистецтво допомагає розвитку дитини.

На (не)конференції відбувся старт пілотної програми СЕЕН — соціально-емоційного та етичного навчання. Зараз учителі та вчительки, які готові долучитися до апробації цієї програми, реєструються на участь у проєкті. Набір заявок триватиме до 10 вересня. У підсумку в кожному регіоні України як мінімум одна школа буде використовувати методи СЕЕН. Протягом усього наступного навчального року команда пілотного проєкту буде перекладати українською та публікувати в спеціальному блозі нові уроки СЕЕН — так ця інноваційна методика за бажання може бути використана кожним учителем і вчителькою в Україні.

Так званим ефектом «довгого хвоста» — продовженням активностей після самої події — буде об'єднання учительських спільнот на місцях для проведення регіональних (не)конференцій. У 2018/19 навчальному році таких заходів було 55, у новому сезоні може бути більше, переконані організатори.

Гуртування та підтримка відповідального вчительства у професійному розвитку — головне завдання організаторів *EdCamp Ukraine* на майбутній рік. Час між національними (не)конференціями буде заповнено роботою під девізом «ЕдКемп — діє!»: це регіональні й серпневі (не)конференції по всій країні, продовження антидискримінаційної експертизи підручників, п'яте щорічне відзначення Усесвітнього Дня Гідності, освітні експедиції ЕдМандрів до Великобританії, Естонії, Фінляндії, Швеції і, звісно ж, підготовка до *VI EdCamp Ukraine* в оновленому форматі.

«Ми вже вміємо створювати ефективне середовище навчання на національних і регіональних (не)конференціях. Тепер у нас завдання — дійти до кожної школи, — розповідає про плани засновник руху *EdCamp Ukraine* та радник міністерки науки й освіти Олександр Елькін. — Тому наша нова мета — створення *EdCamp*-університету, який дасть учителям і вчителькам більш глибокі й тривалі навчальні програми. Також ми хочемо створювати курси для викладачів/-ок педагогічних вишів, щоб вони включали нові знання до своїх програм навчання студентства. І, звісно ж, ми будемо готуватися до наступної національної (не)конференції в оновленому форматі».

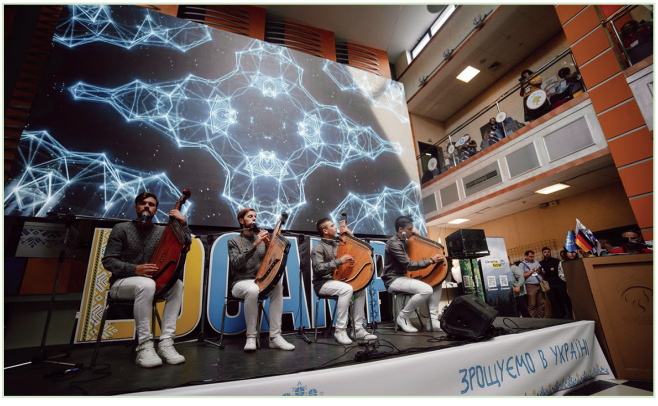

▲ *Гурт «Шпилясті кобзарі»*

Офіційна статистика EdCamp Ukraine 2019

1. У 2019 році формат *EdCamp* було включено до **ТОП-100 світових освітніх інновацій** за версією рейтингу міжнародної освітньої недержавної організації *HundrED*;
2. **9-ю країною у світі та 3-ю в Європі**, де проводиться *EdCamp*, **стала Україна**;
3. **55 регіональних освітніх (не)конференцій** об'єднали **15 000** педагогів у 2018/19 навчальному році;
4. **2 країни** (Білорусь та Вірменія) за підтримки української спільноти відповідального вчительства долучилися до світової EdCamp-родини;
5. **24 регіони** України були репрезентовані на *EdCamp Ukraine 2019*;
6. **197** національних та міжнародних експерток і експертів з 19 країн світу — Австрії, Бельгії, Білорусі, Великої Британії, Вірменії, Ізраїлю, Індії, Канади, Нідерландів, Німеччини, США, Угорщини, Фінляндії, Швеції, Швейцарії, Іраку, Італії, Узбекистану та України — ділилися своїм досвідом;
7. **818 годин** тривали телефонні інтерв'ю на етапі відбору на участь у події, а конкурс склав **58 осіб на місце** учасника/-ці;
8. **1009 учасниць і учасників** приєдналися до події;
9. **9673 років** — такий сумарний педагогічний досвід осіб, які взяли участь в *EdCamp Ukraine 2019*;
10. **від 12 до 66 років** — вік учасників і учасниць;
11. **85 % учасниць і учасників** (не)конференції скористалися інноваційним застосунком *Attendify* та отримали програму заходу без паперу і геймифікацію вражень; а найактивніша користувачка застосунку Ангеліна Алексєєнко виграла подорож до Парижа від туроператора «Сант Валентин»;
12. **90 партнерських організацій** підтримали П'яту національну (не)конференцію *EdCamp Ukraine*;
13. **258 унікальних опцій** підвищення кваліфікації були запропоновані учасникам/-цям з урахуванням актуальних трендів та потреб присутніх, усі, хто брали участь, могли виступити, у тому числі в новому типі вчительських сесій — проблемних дискусіях;
14. **по 23 локації** у кожній з 10 паралелей — вибрати, яку сесію відвідати, було непросто;
15. **15 цілоденних занурень** з міжнародними й вітчизняними експертками й експертами в актуальні та цікаві теми на Після-*EdCamp*'і;

16 **146 відеоматеріалів** відзнято і вже відкрито для перегляду — це літній освітянський «серіал» загальною тривалістю трохи більше 6 діб;

17 **1390 світлин** натхненної, цікавої та плідної роботи учасників і учасниць (не)конференції;

18 **250 кращих** з яких зібрані тут *http://bit.ly/250picsedcampukraine2019*, а ще світлини булеттайму з динамічними кадрами і фотобоксу з принтованими світлинами на пам'ять;

19 **287 згадок** у різноформатних матеріалах національних, регіональних і профільних ЗМІ;

21 **20 унікальних відеоінтерв'ю** у прес-румі спільно з медіапроєктом «Накипіло» за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні;

22 **640 книг** було зібрано для Шкіл супергероїв під час благодійної акції;

23 **600 осіб, 58 підключень** з регіонів, ліхтарі доброчесності від Проєкту *USAID* «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «ВзаємоДія», кола для селфі й 37 закликів у фотокампанії під час встановлення національного рекорду #Вчителюй заради Хороших Людей;

24 **6343 горнятка чаю і кави** було випито на події;

25 **7000 літрів води і напоїв** *Coca-Cola* спожили для прохолоди;

26 **1 кімната тиші** була обладнана для всіх охочих перепочити, там можна було одягнути шкарпетки, маску для сну та підзарядитися вітамінами;

27 **Птаха-охорониця** і **собака Кемп** створювали чарівну атмосферу педагогічного свята;

28 **59 075 гривень**, зібраних за 3 дні на розвиток освітнього руху в благодійній крамниці *EdCamp Ukraine* на підтримку краудфандингової кампанії на платформі «Спільнокошт» *http://bit.ly/supportedcampukraine20192020;*

29 **8 громадських організацій**, що працюють у сфері освіти, підписали меморандум про співпрацю між об'єднаннями громадянського суспільства на підтримку реформи освіти — документ, у якому зафіксовано об'єднання ресурсів підписантів задля формування спільного бачення та створення механізму координації зусиль;

30 **1200 замовлень на ручку-флешку** з набором матеріалів, яку до 1 вересня отримали заявники завдяки Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні;

31 **118 шкільних команд** долучилися до апробації антикорупційних інструментів Проєкту *USAID* «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія»; було презентовано буклет «Корупція чи ні?» — збірку порад та роз'яснень для вчительства, адміністрації шкіл, батьків щодо протидії корупції;

32 **3 відеоісторії успіху едкемперів/-ок** було створено та презентовано за підтримки Посольства США в Україні.

Медіаматеріали за результатами EdCamp Ukraine *2019*

МОН
«Лілія Гриневич: у 25 українських школах пропілотують новітню програму соціального, емоційного та етичного навчання» *https://bitly.su/ulXyTIDD*

Медіапроєкт «Накипіло»
20 відеоінтерв'ю з ключовими спікерами і спікерками *https://nakipelo.ua/category/spetstemy/edcamp-ukraine*

ТСН (1+1)
У Харкові форум *EdCamp Ukraine* зібрав тисячу педагогів з усієї України *https://youtu.be/uYoNcrblRMY*

Новини Espresso TV
«В Харькове состоялся масштабный образовательный фестиваль *EdCamp Ukraine*» *https://youtu.be/cHSxeerNULs*

Объектив новости (Simon)
«*EdCamp-2019* у Харкові: вчителі з усієї України встановили рекорд» *https://youtu.be/GW8mzigfwrs*

Укрінформ
«В Харькове 5-й учительский *EdCamp Ukraine* собрал около тысячи педагогов и экспертов» *https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/2735299-v-harkove-5jucitelskij-edcamp-ukraine-sobral-okolo-tysaci-pedagogov-i-ekspertov.html*

Сегодня
«В Харькове открылся масштабный форум *EdCamp Ukraine*» *https://www.segodnya.ua/regions/kharkov/v-harkove-otkrylsya-masshtabnyy-forum-edcampukraine-1297554.html*

Всеосвіта
«Плекаю людину: як відбувалась П'ята національна (не)конференція *EdCamp Kharkiv-2019*» *https://bitly.su/nnxBc*

Gazeta.ua
«Українські вчителі потрапили до Книги рекордів України» *https://gazeta.ua/articles/edu-and-science/_ukrayinski-vchiteli-potrapili-do-knigi-rekordivukrayini/914130*

Офіційний сайт руху *EdCamp* в Україні
http://www.edcamp.org.ua

Веб-сторінка *EdCamp Ukraine 2019*
http://bit.ly/edcampukraine2019

Сторінка збору коштів для *EdCamp Ukraine* на Спільнокошт
http://bit.ly/supportedcampukraine2019 2020

Мультфільм «Рецепт Хорошої Людини»
https://youtu.be/Z0XgLILLqYc

Офіційне відео *EdCamp Ukraine 2019*
http://bit.ly/videoedcampukraine2019 (відкриється з 15 серпня)

Офіційні соціальні мережі

- ***Facebook:*** *www.facebook.com/EdCampUkraine*
- ***Twitter:*** *www.twitter.com/EdCampUkraine*
- ***YouTube:*** *https://www.youtube.com/c/edcampukraine*
- ***Хештег для учасників/-ниць і кореспондентів/-ок:*** *#EdCampUkraine*

Партнерське коло EdCamp Ukraine 2019

Державне партнерство:

EdCamp Ukraine 2019 відбувся завдяки підтримці цих чудових організацій, їхніх співробітниць і співробітників:

Медіа-партнери:

Марина Крісов

Як коректувати небажану поведінку дітей

Марина Крісов — міжнародна консультантка з корекційної та інклюзивної педагогіки. Бачить свою місію у створенні умов навчання, за яких кожному учаснику й учасниці комфортно, усі прийняті й шановані. «Кожна людина — це унікальний набір якостей, і вони ні в якому разі не повинні ставати перешкодою для побудови повноцінного суспільства», — вважає Марина.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/Kecrqa

Діти змінилися. У роботі з ними не спрацьовують ті методи, які були ефективні раніше, сучасні діти вимагають нових кейсів взаємодії і володіння практичною психологією.

Ось далеко не повний перелік проблем, з якими стикаються педагоги, приходячи до дітей на уроки:

- діти складно соціалізуються, як наслідок — насилу сприймають правила;
- діти конфліктують одне з одним, з дорослими, з учителями, не можуть знайти виходу з конфліктних ситуацій і самі ж потерпають від цього;
- діти стали більш чутливі, навіть дрібні неприємності викликають у них бурю емоцій і серйозні конфлікти;
- діти перебувають у постійному потоці інформації, в результаті страждає увага і здатність концентруватися.

Група і правила роботи

За визначенням Марини Крісов, група — це об'єднання людей, які займаються спільною справою (довготривалий або короткий період). У будь-якій групі можуть виникати непорозуміння у силу неоднакових інтересів, різного рівня розвитку чи обізнаності у певній галузі. Але коли йдеться про дітей, то тут найчастіше додається ще й небажана поведінка.

Щоб уникнути конфліктних ситуацій, треба усвідомити, що у будь-якій групі є ведучий і ті, хто за ним ідуть. У нашому випадку групу веде вчитель/-ка, що має працювати на запобігання небажаній поведінці учасників та учасниць. Тобто робота повинна вестися ще до виникнення конфліктної ситуації.

Ось чотири напрямки такої роботи:

- узгодження очікувань сторін від певної події;
- структура і розклад, наприклад, одного уроку;
- створення рамок і кордонів для ментальної безпеки сторін;
- встановлення взаємин, що побудовані на довірі.

Правила поведінки бажано сформулювати чітко та дружньо. Вони наголошують на тому, що дитина має робити, й не загострюють увагу на конфліктах і небажаній

поведінці. Пам'ятайте: чим рідше ви будете вживати слова «не можна/заборонено», тим більша вірогідність того, що завдання буде виконано. Наприклад, замість фрази «Не можна голосно розмовляти» вживайте фразу «Поводьтеся тихо, будь ласка».

Заборони, якщо без них не обійтися, мають бути стислими та однозначними, наприклад: «Заборонено вживати наркотики».

Пояснюйте дітям, навіщо потрібні правила. Краще, якщо правило виходить з інтересів дитини.

Правила повинні бути гнучкими. Коли група починає свою роботу, правила часто зазнають змін і поліпшень, які педагоги обговорюють з дітьми. Якщо правило не виправдовує себе, його швидко замінюють іншим.

Права, правила і домовленості: визначаємо терміни

Важливо провести чітку межу між поняттями «права», «правила» і «домовленості». Більшість дітей не розуміють ці відмінності, проте діти з проблемами поведінки вдало маніпулюють ними, посилаючись на свої права.

Права — категорія універсальна. Права існують завжди і для всіх. Винятків із них не повинно бути. Зрозумілий у цьому випадку для дітей приклад: права людини.

Правила — це угоди, метою яких є забезпечення функціонування групи. Правила існують для всіх, але вони гнучкі. Інакше кажучи, правила можна змінювати. Існують також винятки з правил.

Домовленості — справа індивідуальна, вони поширюються тільки на тих, хто їх між собою уклали. Домовлятися можна відразу з кількома людьми.

Повага, довіра і відповідальність

На думку Марини Крісов, після встановлення взаємин, побудованих на довірі, важливо дотримуватися таких принципів:

- дитина має відчувати себе дорослою, кожна особа в групі має розуміти, що його думка важлива для групи, і учасники/-ці процесу мають до неї дослухатися;
- дитина повинна розуміти, що у неї є право вибору;
- дитина має усвідомлювати, що вона несе відповідальність за свої вчинки.

Мета і наслідки небажаної поведінки

Відповідно до слів Марини Крісов, будь-яка поведінка спрямована на досягнення певної мети. Умовно всі цілі можна об'єднати у чотири групи:

- привернення уваги;
- уникнення завдання;
- особливості сприйняття;
- отримання бажаного.

Згідно зі статистикою, 90 % ситуацій із небажаною поведінкою викликані першими двома причинами. У разі, коли поведінка досягає своєї мети, вона буде посилюватися, тобто збільшуватися частота, інтенсивність і тривалість поведінки. Якщо в результаті відбувається неприємний наслідок, поведінка буде послаблюватися.

Таким чином, починаючи роботу з корекції небажаної поведінки, необхідно прояснити основні принципові моменти:

- докладно описати поведінку, яка є соціально неприйнятною і підлягає корекції;
- з'ясувати мету поведінки;
- зрозуміти, що є посиленням для конкретної поведінки.

Важливо розуміти: якщо на перший погляд здається, що поведінка ніяк не підсилюється, це враження може бути оманливим. Якщо поведінка сформувалася і закріпилася в існуючому вигляді, значить, хтось або щось її підсилює.

> За свої рішення дитина має відповідати, чим тісніший зв'язок між небажаною поведінкою і негативними наслідками, які дитина за неї отримує, тим краще.

Засоби корекції небажаної поведінки

Серед способів, які можуть допомогти у корекції небажаної поведінки дитини, найпопулярнішими є такі:

- ліквідація джерела небажаної поведінки — метод буває ефективний у ситуаціях, коли простіше вкластися в ліквідацію, ніж у розв'язання проблеми (наприклад, сусіди по парті часто сперечаються; простіше знайти їм іншу пару, ніж намагатися постійно налагодити стосунки);
- створення правил, які не можна порушувати, і штрафні санкції в разі їх порушення — штрафні санкції накладаються незалежно від того, було виправлено поведінку чи ні;
- метод бесіди і переконання — налаштовує на вироблення нової, позитивної звички;
- зміна мотивації.

Пам'ятайте, усі логічні наслідки результативні тільки за однієї умови: «Нехай за вас говорять ваші дії, а не слова». До тих пір, поки ви супроводжуєте свої дії з вихованням лайкою або докорами, вам мало що вдасться.

Тетяна Самойленко

Яаков Хехт

Методи спільного навчання з використанням онлайн-ресурсів

Який на вигляж освітній заклад, де діти самі відповідають за своє навчання? Власним досвідом зі спільнотою відповідального вчительства на П'ятій національній (не)конференції *EdCamp Ukraine* поділився Яаков Хехт.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/Us5VmM

Пан Яаков є засновником руху демократичних і вільних шкіл Ізраїлю, першої Міжнародної демократичної освітньої конференції (*IDEC*), Інституту демократичної освіти в Ізраїлі (*IDE*) і соціально-орієнтованого бізнесу «*Education Cities — The Art of Collaborations*», який 2017 року було визнано однією зі 10-ти найінноваційніших освітніх організацій у світі (за версією платформи *HundrEd*).

> Я пішов до школи у 6 років. Щодня я неймовірно страждав! Страждав від того, що мені потрібно було дотримуватися суворих правил та дисципліни. У класі ми повинні були сидіти тихо та не ворушитися. Для мене це було дуже важко, і я не розумів, навіщо це? Адже рухатися — означає жити.

Сьогодні відбуваються зміни не тільки в освіті, але й в економіці та соціумі в цілому. Ми рухаємося від ери індустріалізації до ери знань. Через 10 років для того, щоб щось створити, люди стануть не потрібні, необхідно буде мати лише спеціальне обладнання. Але створювати знання може лише людина. З урахуванням цього взаємодія у соціумі починає змінюватися від пірамідальної, ієрархічної моделі на взаємопов'язану.

Демократична школа — це мережа взаємозв'язків, що працює за двома головними принципами:

1. Кожний та кожна одночасно є і учнем, і вчителем. Діти працюють у парах або групах.
2. Увесь клас працює заради досягнення спільної мети. Уроки поділено на два етапи — навчання та гри, що постійно чергуються між собою. Під грою мають на увазі своєрідну перевірку знань шляхом проведення тесту чи екзамену.

> Нові можливості, які відкриває *MOOC*, дають змогу стерти межі між поколіннями. Навіть якщо вчитель не може навчити дітей створювати мобільні додатки, він може допомогти їм здобути ці знання.

> Я вважаю, що кожен і кожна з нас — генії. Школи не мусять робити нас усіх однаковими, вони мусять допомогти дітям знайти свою унікальність.

З розвитком технологій для освітнього процесу відкрився новий невичерпний ресурс — інтернет. Провідні університети світу переводять свої найкращі курси у режим онлайн. Така ініціатива отримала назву *MOOC — Massive Open Online Course*. Будь-хто може пройти ці курси. Більшість із них є безкоштовними.

Яаков Хехт розповів про інтеграцію та можливості використання *MOOC* у навчальному процесі. Цей курс має один недолік: лише 4 % учнів/-иць, які навчалися онлайн самостійно, змогли пройти курс до кінця. Спробували використовувати демократичну модель навчання, де кожен у групі є й учнем, і вчителем одночасно, і отримали вражаючий результат: кількість осіб, які добре засвоїли матеріал, сягнула 88 %. Взаємодія — це ключ до успіху в сучасному світі.

MOOC — це новий метод в освіті. Адже сьогодні можна навчати дітей різних дисциплін, не маючи спеціальних навичок. Учнівство в змозі самостійно відповідати за рівень своїх знань та навчати одне одного.

Використання *MOOC* допомагає поліпшити результати, поглибити знання учнівства, при цьому зменшуючи витрати на освіту.

Ми стоїмо на порозі справжньої революції в освіті. Онлайн-навчання стрімко починає поширюватися світом і з часом лише набиратиме обертів.

Джо Мелон

Діалогічна класна кімната: інструменти інклюзивності, емпатії та критичного мислення

Уміння вести діалог, не лише говорити, але й слухати, ставити доречні запитання — без усього цього взаєморозуміння між людьми просто неможливе. А тим часом у нашій країні дітей у школі навчають говорити, проте не навчають слухати. Та й учитель/учителька, здатні дослухатися до думки дитини, поки що, на жаль, залишається, радше, винятком, аніж правилом.

Тому неоціненним для українських освітян стане досвід Джо Мелон, старшої радниці з освіти в Інституті Тоні Блера, яка понад 9 років працювала у своїй флагманській освітній програмі Generation Global. І цим досвідом вона охоче поділилася з учасницями/-ками *EdCamp Ukraine 2019* під час сесії «Діалогічна класна кімната: інструменти інклюзивності, емпатії і критичного мислення».

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/pdwcT2

Природно, що розмову про навички діалогу експертка почала із запитання до аудиторії: «Чому ми виступаємо за використання діалогу в класі?» Відповіді слухачок/-ів («Щоб навчити спілкуватись», «Створити атмосферу довіри», «Вирішувати проблеми», «Для дитини важливо бути почутою») вона доповнила власними міркуваннями: діалог сприяє активності учнівства; допомагає їм краще засвоїти матеріал, коли вони діляться тим, що вивчили, учениці й учні почуваються впевненішими, коли мають право висловлюватись; учитель/-ка має більше можливостей навчати, втручаючись у діалог між дітьми; діти не бояться розпитувати про те, що хочуть зрозуміти; вони навчаються не погоджуватися, ввічливо висловлювати свою думку, що відрізняється від думки інших; діалог поліпшує стосунки не лише між учительством і учнівством, але й між самими ученицями й учнями; у класі створюється демократична атмосфера — всі на рівних умовах задіяні в розмову; шляхом діалогу можна поступово підвести учнівство до розуміння складних тем; у ході дискусій діти навчаються розглядати тему з різних точок зору.

5 ключових навичок діалогу

Далі експертка розповіла про ключові навички діалогу.

1. Починається все з розуміння себе, з внутрішнього діалогу — для педагогів це надзвичайно важливо. Це фундаментальні запитання на кшталт «Що робить мене мною?», «Які аспекти моєї особистості мені подобаються / не подобаються?», «Що відбувається, коли я зустрічаюся з іншими?». Якщо ми сприймаємо себе як складну особистість, ми зможемо також сприймати інших як складних особистостей.

2. Слід уміти правильно ставити запитання. Адже близько 40% усіх «запитань» — це судження, і ще близько 40% — ствердження та припущення, тож власне питань серед них залишається дуже мало. Наприклад, говорячи «*EdCamp* — найкраща освітня подія, чи не так?», ми насправді нічого не запитуємо, а лише закликаємо співрозмовника погодитися з нашою думкою. Отож слід навчити учнів/-иць ставити запитання, які саме допоможуть дізнатися про щось нове.
3. Не менш важливим умінням є активне слухання. Багато вчителів/-ок можуть навчити учнів висловлювати свої думки, але не так багато навчають активного слухання та сприйняття. Насправді сприймати і розуміти те, що чуєш, дуже складно. Справжнє слухання вимагає абсолютної зосередженості, без жодних сторонніх думок. Це присутність у теперішньому моменті та приглушення власного внутрішнього монологу. Ще більш активним слухання можна зробити, прокоментувавши слова іншої людини або поставивши запитання.
4. Наступна навичка — критичне мислення, яке, власне, є елементом усіх згаданих аспектів, але заслуговує на те, щоб обговорити його окремо. У наш час, коли відбувається перенасиченість інформацією, коли багато новин фейкові, а отримані повідомлення не є достовірними, потрібно вчити дітей розуміти, яка інформація правдива, а яка — ні.
5. І, нарешті, рефлексія — найскладніший аспект для учнівства. Потрібен час, щоб зрозуміти «Чого я навчився?», «Що я дізналася?», «Як це мене змінює?», «Як я розумію те, що відбувається?».

Як працювати з «Колом ідентичності»

Далі Джо запропонувала слухацькій аудиторії активності, щоб зрозуміти, наскільки складною особистістю є кожен і кожна із них. Для цього кожній особі потрібно було за 5 хвилин заповнити «Коло соціальної особистості», поділене на 8 секторів:

- раса;
- етнічність;
- релігія;
- клас;
- вік;
- мова;
- національність;
- здібності.

Працювати потрібно було лише з тими секторами, які сама людина може спокійно та комфортно обговорювати з іншими, і ще кожен/кожна могли додати до кола власні аспекти (наприклад, «Я — мама»). Експертка зазначила, що під час виконання активності з учнівством слід щохвилини повідомляти дітям, скільки часу залишилося, щоб усі навчалися розподіляти власний час та встигли закінчити роботу.

Потім усім потрібно було знайти партнера/-ку, з яким іще жодного разу не спілкувалися. Один із партнерів протягом хвилини розповідав іншому про своє «Колесо ідентичності», а інший слухав так, ніби це найважливіша інформація в його житті, активно демонструючи інтерес мовою тіла, але не розмовляючи. Потім партнери обмінювалися ролями. Говорити треба було впродовж хвилини, не зупиняючись.

Ділитися одне з одним — це лише перший крок. Уважно слухати важливо, але щоб показати, що ти справді почув, потрібно зробити якийсь коментар або поставити питання про те, що почув. Тож далі партнери по черзі запитували про те, що вони почули.

Чому саме така активність є важливою? Бо немає жодної дитини, яка не хотіла б бути почутою, але водночас деяким із них складно говорити одразу з усім класом. Тому варто надати можливість для спілкування в парі.

Це був лише один зразок вправи, а їх дуже багато в книзі «Основи діалогу», яку можна використовувати на будь-якому уроці.

Основи діалогу — долучайтеся!

Далі спікерка запросила до слова перекладачку, пані Лесю, яка працює за цією програмою вже 6 років. Пані Леся розповіла, як відбувається робота з діалогом у класах її школи. Наприклад, постійно проводяться відеоконференції між дітьми з країн усього світу. Зазвичай розмова починається з простих запитань: «Чи носите ви шкільну форму?», «Які уроки вам подобаються?», «Як ви проводите вільний час?», а потім переростає у більш серйозні теми, такі як права дітей чи гендерна рівність. Спілкуються зазвичай англійською мовою, але в останній рік відеоконференції почали проводити й українською.

Програма пропонує також складні запитання для обговорення, наприклад: «Якби ви могли подорожувати у часі, у який рік ви хотіли б потрапити і чому?» Діти дуже цінують можливість розглянути теми, які не обговорюють на уроках, і часто дивують педагогів та батьків глибокими, змістовними та нестандартними відповідями. Пані Леся запрошує всіх учителів/-ок та всі школи відкрити ці чудові можливості для свого учнівства, зареєструватися на сайті *https://generation.global* (можливість реєстрації доступна для учнівства 12–18 років) та долучитися до програми «Основи діалогу».

Пекка Оулі

Як застосовувати Minecraft в освіті

Галас навколо гри *Minecraft* з моменту її створення не припиняється й до сьогодні, кількість активних користувачів/-ок добігає 90 млн! Гра вже стала важливою частиною популярної культури. Вона просочилася майже в усі сфери людської діяльності: освіту, науку, маркетинг, кіноіндустрію.

«Часто люди цікавляться, яким чином гра *Minecraft* може бути дотичною до навчання?» — з такого риторичного запитання почав свій виступ Пекка Оулі (викладач із Фінляндії).

Тож… що таке *Minecraft*?

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/GbiCP3

Це відеогра, створена 2009 року. Світ *Minecraft* складається з кубічних блоків різного типу, з яких можна конструювати незвичайні споруди, будівлі й механізми. У грі немає правил чи однозначних цілей. Проте є широкий набір інструментів, який дозволяє використовувати фантазію на повну: досліджувати світ і створювати власний.

Далі пан Оулі пропонує подивитися відео, яке створено у межах навчання засобами цієї гри. Він зазначає, що учні ставляться до такого навчання скоріше як до гри, у якій цікаво проводити час. Відео було створено групою з 25 учнів/-иць (студентів), які вивчають архітектуру.

Пекка Оулі запрошує свого помічника, волонтера-семикласника Максима, який допомагав йому працювати на стенді *EdCamp*'у, і цікавиться, як довго той займається грою, на що хлопчина відповідає — вже три роки. Пекка радить усім не намагатися навчити дітей грати, вчитель має дати завдання, але не пояснювати, як його виконувати. Це є одним із ключових правил.

Пекка Оулі знайомить з людьми, які працюють над створенням цієї методики, та розповідає як вона діє. Спочатку учні й учениці досліджують реальність навколо себе, іншими очима дивляться на вулиці та квартали міст, де вони мешкають, щоб зрозуміти, які існують закономірності в розташуванні будівель. Часто протягом такого дослідження вони цікавляться: а що всередині тих будівель? Таким чином задіяний чинник допитливості у навчальному процесі.

Потім діти моделюють міста та роздруковують їх на *3D*-принтері.

Учнівство з величезним інтересом та відповідальністю ставиться до таких завдань. Вони не тільки будують споруди, але й створюють дерева, людей, тварин. До того ж крім моделювання діти відточують навички роботи з *3D*-принтером.

«Навичка взаємодії важливіша за навичку впоратися з якимось обладнанням», — вважає пан Оулі. Ще одна з можливостей цієї гри — навчити учнівство презентувати власні ідеї. Він розповідає про проєкт 11-річної дівчини, яка запропонувала покращити середовище у своєму місті. Насправді цей проєкт є тільки ідеєю, але, можливо, він буде втілений у життя.

Гра *Minecraft* може буди задіяна на уроках інформатики, географії, історії та ін., адже через процес будування і створення діти знайомляться зі світоустроєм. Вони навчаються формувати алгоритми та програмувати у візуальному середовищі. Тим часом, педагог має гарну можливість керувати процесом та спостерігати, як протягом гри засвоюється вивчений матеріал.

Деякі педагоги використовують *Minecraft* на уроках, аби навчити учнівство математичних понять, таких як співвідношення та пропорція, деякі застосовують переваги гри, аби розкрити учнівську креативність та потенціал, навчити самоорганізації та соціальної взаємодії.

Minecraft активно застосовується у навчальному процесі в усьому світі. У школах Швеції *Minecraft* є обов'язковою частиною програми з 2013 року. В Австралії гру використовують на уроках природознавства, а у США — для вивчення історії. У Північній Ірландії ігрову платформу встановили не тільки всі середні школи, а й бібліотеки.

У процесі гри діти розвивають такі життєві навички, як креативність, самостійність, цілеспрямованість, здатність вирішувати різні задачі за короткий проміжок часу. Це саме ті навички, що стануть у нагоді дитині на шляху досягнення бажаних результатів та цілей.

Упровадження *Minecraft* до навчальних програм шкіл за такий стислий час — це феномен. Вражає й те, як учительство експериментує із застосуванням гри в освіті.

Через *Minecraft* учні й учениці швидше залучаються до навчального процесу, залишаються змотивованими для досягнення певних цілей, краще пізнають себе, світ і їхню роль у цьому світі.

ДОСВІД *BRITANNICA SCHOOL* У КИЄВІ

Пан Оулі цікавиться в аудиторії: хто з українських освітян має досвід 3*D*-моделювання? На жаль, таких небагато.

Нещодавно з'явилась українська локалізація гри, річний досвід використання якої у *Britannica School* висвітила Яніна Сівакова.

Минулого року в *Britannica School* з'явився пілотний клас, який тестував *Minecraft Edu*. Отримавши перші результати, керівники школи вирішили, що навчити гри потрібно всіх учителів/-ок, аби потім вони інтегрували *Minecraft* у будь-які уроки, де гра доречна. Використовують методику тільки в молодших класах, старшому учнівству гра вже не настільки цікава.

На початку уроку діти засвоюють новий матеріал, а потім закріплюють вивчене, виконуючи завдання у *Minecraft*: наприклад, шукають скриню, а щоб її відкрити, розв'язують приклади і задачі. Якщо рішення правильне, скриня відкривається, а в ній — сувій з новим завданням. Учителька/учитель самостійно вирішує, скільки уроків з *Minecraft* буде в навчальному році.

Усе ще не вірите, що можна навчатися, просто граючи?

MINECRAFT: ПЕРЕВАГИ І ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТІ

Minecraft розвиває креативність!

Застосуйте гру як стимулятор креативних здібностей учнівства! Так-так, дозвольте учневі розповісти про його віртуальний всесвіт. Заохочуйте дітей говорити, писати та створювати історії з подробицями їхнього новоствореного світу. Учнівство буде залучене до цього процесу творчості. Нехай усі поділяться із класом детальним описом своїх персонажів, локацій, розкажуть про власні ідеї, бажання, цілі та мотивацію.

У *Minecraft* можна візуалізувати власні думки

Як учителю/-ці перевірити розуміння учнівством прочитаного? Попросити їх створити візуалізацію! У *Minecraft* діти можуть оживити текст, зімітувати час і місце оповіді та навіть відтворити деякі сцени й сюжетні події. Також завдяки необмеженим можливостям гри діти демонструють власне бачення та усвідомлення тексту, відтворюють власні думки та припущення про подальший розвиток подій у тексті. Таким чином, кожен і кожна по-своєму виявляють свої здібності та індивідуальне сприйняття.

Легко і швидко засвоюється вивчене

Освітня платформа використовується для кращого засвоєння матеріалу. Запропонуйте дітям виконувати завдання за допомогою *Minecraft*. Учні/-иці швидко зможуть конструювати з блоків вивчені моделі та схеми, а потім створювати аналогічні схеми у грі, наприклад ланцюжків ДНК та РНК.

Гра стимулює критичне мислення

Точні науки потребують здатності швидко реагувати та розв'язувати складні завдання. За допомогою *Minecraft* можна розвинути логіку, стратегічне мислення, швидкість реакції, необхідні для математичної компетентності.

У *Minecraft* відбувається різка зміна подій, тож там, хто грають необхідно постійно бути напоготові та швидко ухвалювати рішення, аби уникнути різних загроз. Розвиваючи нестандартне мислення, діти без труднощів розв'язують складні, але цікаві завдання, що виникають у ході гри.

Командна робота

Творці освітньої платформи *Minecraft* упевнені, що крім шкільних дисциплін гра навчає дітей командної роботи: для цього необхідно поставити учнівству мету, заради якої доведеться об'єднатися — наприклад, збудувати у грі міст через річку. Паралельно можна вивчати іноземні мови — ввести у гру спілкування тільки англійською і поставити спільну мету.

Розвиває соціальну адаптацію

Під час гри діти об'єднуються й отримують можливість зрозуміти, що принципи взаємодії людей у віртуальному світі такі самі, як у реальному житті. Здатність співпрацювати у грі допомагає їм потім швидко адаптуватися до реальних соціальних умов. Зрештою застосування ігрового досвіду в навчанні може сприяти розвитку в учнівства гуманності та людяності.

Карін Ківейт

Eduscrum — мотивоване учнівство

Карін Ківейт — тренерка компанії *Edukaat:* «Після навчання педагогіки я багато років працювала в середній освіті як учителька предмета "Охорона здоров'я". Останні п'ять років викладаю в Університеті прикладних наук у Нідерландах. Крім цього працюю тренеркою *EduScrum* в організації Віллі Вайнандса, допомагаю командам у школах працювати разом. Це те, що мені подобається найбільше».

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/CAXJnK

Scrum — підхід до управління проєктами. Уперше його описали Гіротака Такеучі та Ікуджіро Нонака 1986 року. Вони відзначили, що проєкти, над якими працюють невеликі крос-функціональні команди, зазвичай продукують кращі результати. Однак дедалі більше професіоналів знаходять способи застосування методики *Scrum* і в інших галузях: в *IT*-сфері, банківській справі, купівлі/продажу тощо. *EduScrum* — застосування методики *Scrum* в освіті.

EduScrum — це спільна робота учнівства та вчителя/-ки. Класичне навчання побудоване на примусі та заохоченні. В *EduScrum* інші способи: дітей мотивують працювати через автономію і спільну мету. Відповідальність за навчання спочатку розділена між учителем і учнем, а потім поступово повністю переходить до учня. *EduScrum* побудований на емпіризмі: нове знання з'являється з досвіду і рішень на базі наявних знань.

Три незмінних принципи *EduScrum*:

- прозорість — єдиний стандарт для всіх, зрозуміла мова, відкриті критерії оцінювання;
- перевірка — учасники регулярно перевіряють ключову інформацію про продукт, який створюється, і свій прогрес у навчанні, щоб своєчасно вирішити проблеми;
- адаптація — якщо група відхиляється від плану навчання або стикається з проблемами, то її робота коригується.

У *Scrum* використовують поняття «цінність», *EduScrum* запозичує цей термін, але під цінністю розуміють сукупність індивідуальних навчальних результатів, розвиток особистості та спільні досягнення.

Учитель/-ка в *EduScrum* виконує роль «власника продукту». Власників продукту кілька, тому що кожен учитель/-ка відповідає тільки за свій предмет. Або навпаки: у власника продукту відразу кілька команд. Педагог також бере на себе роль *EduScrum*-майстра на початкових етапах упровадження фреймворка і відповідає за таке:

- предмет навчання (те, що потрібно вивчити, і особисті завдання для учнівства);
- оцінку результатів навчання;
- перевірку результатів і їх поліпшення;
- залучення всіх дітей до процесу *EduScrum*.

Учитель розробляє критерії відповідності для кожної теми. Це можуть бути мінімальні бали тесту, правила оформлення презентацій, відповідність плану, кількість помилок у диктанті та інше.

Команда формується з 4 осіб — саме ця цифра рекомендується авторами. Процес виглядає так:

- за допомогою вчителя/-ки або голосуванням класу обирають *EduScrum*-майстра;
- *EduScrum*-майстер формує свою команду. Умова — зібрати таку учнівську групу, щоб до неї потрапили діти з різними навичками: схильністю до творчості, точних і гуманітарних наук тощо;
- коли команда сформована, учасники/-ці починають працювати;
- команди в *EduScrum* самоорганізовуються. Це означає, що вчитель/-ка ставить мету і показує навчальні завдання, але не втручається в те, як учнівство буде виконувати їх. Вони можуть вибрати лекцію від викладача, самопідготовку, роботу групами та інші методи. У кінці спринту результат навчання повинен відповідати критеріям навчання, сформованим учителем.

EduScrum-майстер веде дошку завдань своєї групи. Якщо учень/-иця хоче, то може проводити додаткові зустрічі, але це залежить від навичок і віку учнівства. *EduScrum*-майстри різних команд контактують і вибудовують взаємодію між групами. Різні команди можуть об'єднуватися на кілька навчальних епізодів або на захід: наприклад, для відвідування лекцій або організації шкільного концерту.

Основна подія *EduScrum* — спринт, який триває до 2 місяців (залежно від обраної теми). Спринт може складатися із серії уроків за однією темою, великого проєкту тощо. Часто час, відведений для спринту, збігається з навчальним семестром.

Спринт складається з таких подій:

- планування спринту;
- стендап перед уроком;
- робочий процес (не виділяється як окремий ритуал);
- огляд спринту;
- ретроспектива.

Спринти не можна скасувати і змінити, нові завдання додаються до нього у виняткових випадках. Учитель/-ка перевіряє, як команда розуміє завдання зі спринту і чи достатньо закріплює отримані результати. Наприклад, якщо діти на початку спринту вивчили правило, вони повинні кілька разів перевірити свої результати, але вже пізніше. Таким чином, *EduScrum* не порушує класичні принципи педагогіки.

Планування спринту закономірно відбувається на початку навчального процесу. Зазвичай на цьому етапі формують команди, ставлять мету навчання (вчитель розповідає, які результати очікує, які завдання учні/-ці мають навчитися виконувати), планують подальшу роботу. Команда визначає, що вона повинна зробити, в якому порядку і в який спосіб. На цьому етапі планування спринту потрібна активна роль учителя: він відповідає на запитання учнівства, розкриває теми, пояснює незрозуміле. Часто педагог підказує дітям, які теми складніші: що потрібно вивчити з учителем, а що можна взяти на самостійне навчання.

Після планування команда бере на себе відповідальність — виконати навчальні завдання до кінця спринту. Для цього команди розповідають педагогу, як вони будуть досягати мети спринту.

На початку кожного уроку п'ять хвилин виділяється на стендап. Кожен/кожна з команди відповідає на запитання:

- Що я зробив з моменту минулого заняття?
- Що я буду робити на цьому занятті?
- Що заважає досягти мети спринту?

Огляд — це подія в кінці спринту, коли команда демонструє, які знання отримала. Це може бути демонстрація проєкту або велика контрольна робота, живий виступ.

У *EduScrum* крім великого огляду є постійні перевірки в ході спринту. Це тести на повторення, додаткові завдання від учителя. Мета перевірок — відстежити прогрес команди й адаптувати первинний план. Таким чином до процесу вільного навчання застосовують стандартні педагогічні прийоми.

На ретроспективі після спринту команда обговорює, як відбувався спринт у цілому, як будувалися взаємини і взаємодії, які інструменти використовувалися, що було добре, а що погано, що потрібно поліпшити. У результаті формується план роботи щодо поліпшення свого навчання і відносин у класі.

Методику *EduScrum* може використовувати вчитель/-ка з будь-якої дисципліни. Методика *EduScrum* розвиває навички, важливі у XXI столітті: вміння брати відповідальність за власне навчання, робота на досягнення результату, командна робота, використання усіх доступних можливостей для отримання знань. *EduScrum* — це система, де відповідальність за перебіг навчання вчитель передає учнівству. Домашнє завдання учні формують самостійно залежно від мети. Ніхто не каже, що і як робити, визначаються лише вимоги до результату.

Якщо ми хочемо зростити дітей, готовими до реалій XXI століття, потрібно дати їм автономію, майстерність і мету.

Арне Верхеґен

5 базових елементів фінської освіти

EdCamp **об'єднує країни. Цьогоріч до експертів П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів долучилася й Фінляндія. Арне Верхеґен, магістр історії та засновник компанії *Edu Future*, ознайомив спільноту відповідального вчительства України з основними аспектами фінської системи освіти, яка, до речі, входить у ТОП-5 найкращих у світі.**

> У Фінляндії живуть найщасливіші люди у світі, але їх рідко можна побачити усміхненими. Бо щастя не в усмішці, а в досягненні успіху.

Згідно з міжнародними дослідженнями, які раз на три роки проводить авторитетна організація *PISA*, фінські школярі виявили найвищий у світі рівень знань. Вони також хваляться найвищими показниками читацьких умінь у дітей, посідають друге місце з природничих наук і п'яте — з математики. А ще у Фінляндії живуть найщасливіші люди планети. У чому секрет? Пан Арне запропонував зазирнути глибше та оголосив 5 основних елементів, на яких ґрунтується система фінської освіти.

Безкоштовна освіта

Уважається, аби здобути якісну освіту, потрібно платити. Якщо у вас немає грошей — немає гарної освіти. У Фінляндії така практика не діє. Усе в системі освіти безкоштовне: їжа, підручники, канцелярія, шкільний транспорт. Коли всі на рівних умовах мають можливість здобувати знання, байдуже до якої соціальної групи ви належите.

Автономія та незалежність

У системі фінської освіти автономія та незалежність є ключовим ядром як для вчительства, так і для учнівства. Для педагогів автономія — свобода у виборі, ЯК саме викладати предмет у межах програми. Головне — результати учнів і учениць, за які відповідає вчитель. Тож якщо ви хочете змінити спосіб викладання інформації, потанцювати, поспівати на уроці або просто сісти перед класом — ніхто не буде сумніватися у вашій педагогічній компетентності.

> У школі важлива взаємодія педагогів між собою. Ви не є конкурентами, ви — колеги. І ви можете навчати одне одного задля якісного навчання дітей.

> Мене вражає українське вчительство! Я знаю, наскільки важка у них праця, як мало вони заробляють, у них немає довіри від батьків. Водночас я бачу стільки щирих, життєрадісних, відкритих людей!

Функція контролю — не головна

У фінській системі освіти не зосереджують увагу на контролі знань. Фіни кажуть: «Або ми готуємо дітей до життя, або — до іспитів. Тож ми обираємо перше». Тому іспитів у фінських школах немає. Контрольні та проміжні тести проводять винятково на вчительський розсуд. Існує тільки один обов'язковий стандартний тест після закінчення середньої загальноосвітньої школи — *PISA*.

«Ні» — стандартизації!

Кожна дитина навчається за індивідуальним планом. Не існує однакових учнів і учениць, усі є особливими, зі своїми вміннями, здібностями та можливостями. Індивідуалізація у Фінляндії стосується всього: змісту підручників, завдань, кількості класної та домашньої роботи, відведеного на виконання вправ часу тощо. Оцінюють учнів/-иць винятково за індивідуальними досягненнями, не порівнюючи з іншими.

Рівність у всьому

У Фінляндії акцентують увагу на рівності майже в усьому. Немає поглибленого вивчення одного предмета на шкоду іншому. Фіни не вважають, що математика важливіше мистецтва. Соціальний статус батьків дитини вчитель дізнається в останню чергу, за потреби. Дітей не об'єднують у групи «кращих» та «гірших», усі навчаються на рівних умовах.

Освіта Фінляндії базується на довірі: уряду до вчителя, батьків до вчителів, вчителя до учнівства та учнівства до вчителя. Бо кожний і кожна відповідає за результат. Арне Верхеґен упевнений, що українська система освіти рухається у правильному напрямку. Адже за останні декілька років було проведено важливі реформи, що передбачають якісно новий підхід до навчання. Найдивовижніше у системі освіти України — щире бажання змінити її на краще.

Наталя Третякова

Тсондю Самфел

Соціально-емоційне та етичне навчання

У нашому глобалізованому світі такі цінності, як співпереживання, прийняття, розуміння взаємозалежності, мають вирішальне значення для зростання і розквіту як окремих осіб, так і суспільства загалом. Саме тому Тсондю Самфел, керівник міжнародних програм в Університеті Еморі (США, Атланта), поділився з українськими освітянами досвідом, набутим під час роботи з програмою соціально-емоційного та етичного навчання — «*SEE Learning*». Це програма, спрямована на те, щоб із самого раннього віку прищепити дітям основні людські цінності для благополуччя інших.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/6W4gZo

Скажи хто ти!

Спілкування експерт почав із невеличкої активності під назвою «Хто ти?». У парах усі в залі мали ставити одне одному це запитання та давати на нього відповідь, як от: «Я батько», «Я українка», «Я вчитель/-ка». Відповіді на запитання не мали повторюватися, і кожна людина мала зробити це кілька разів, обмінюючись ролями в парах та партнерами. На жаль, час був дуже обмежений, але Тсондю пояснив, що зазвичай під час занять із ним кожна особа запитує та відповідає щонайменше 15 разів, і, обговорюючи це питання знову й знову, розумієш, як багато спільного мають люди. Десь після десятого запитання починають лунати відповіді: «Я той/та, хто хоче щастя», «Я той/та, хто хоче доброти», «Я той/та, хто хоче співпереживання». Мета цієї активності — показати учнівству, що, хоча між ними є багато відмінностей, проте є й багато спільного. Саме в цьому й полягає основна ідея *SEE Learning* — навчити дітей бачити спільне.

SEE Learning будується на різноманітних активностях для кожного навчального досвіду, які допомагають зрозуміти що відбувається. Крім того, в межах цієї програми досліджують соціальні відносини між учнями, їх навчають ухвалювати мудрі рішення, розуміти, як їхня поведінка впливає на інших, сприяють розвитку навичок, які допомагають спілкуватися та співпрацювати з іншими людьми.

SEE Learning і протидія булінгу

Як і в багатьох інших країнах, в Україні є проблема з булінгом. Це відбувається з багатьох причин. Наприклад, деякі діти починають ображати інших, бо не розуміють, що відчувають інші. Деякі не можуть упоратися з власними емоціями, бо через сильний стрес почуваються надто засмученими чи агресивними. Тож важливо навчати учнівство розуміти й контролювати як власні емоції, так і почуття інших, і змінювати власну поведінку, допомагаючи як собі, так і тим, з ким вони спілкуються.

SEE Learning натхнена багатьма програмами — соціального та емоційного навчання, розвитку характеру, попередження булінгу, але має й власні унікальні властивості: пильну увагу приділяють здатності розуміти інших, співчуттю, системному мисленню, рівності, етичному вихованню.

«Три кити» *SEE Learning*

Є три ключові «якості», на розвитку яких зосереджене *SEE Learning*:

1. Розуміння себе — здатність пояснити власні відчуття, викликані певними емоціями.
2. Співпереживання — розуміння як ставитися до інших.
3. Залучення — здатність поводитися та взаємодіяти з іншими.

Ці розробки базуються на книгах нобелівського лауреату премії миру Далай-лами XIV. Багато його робіт перекладені українською мовою, і Тсондю рекомендує всім прочитати їх.

Педагогічна модель *SEE Learning*

Далі пан Самфел запропонував активність, спрямовану на більш глибоке розуміння себе. Для цього потрібно було сісти прямо, глибоко дихати й зосередитися на відчуттях у своєму тілі, не дозволяючи думкам «блукати». Спікер пояснив, що подібним чином можна працювати і з дітьми, але їм важко непорушно сидіти з прямою спиною. Тож молодшим учням/-ицям рекомендують лягти на підлогу, прикласти до живота м'яку іграшку і, дихаючи, дивитися, як ця іграшка підіймається та опускається.

Експерт пояснив, що педагогічна модель *SEE Learning* складається з трьох етапів:

1. Отримання знань.
2. Обмірковування інформації та її зв'язок із власним досвідом. На цьому етапі має прийти усвідомлення: «Ага! Ось що відбувається!»
3. Загальне розуміння: постійне повторення та різнобічний розгляд одних і тих самих знань.

Зазвичай урок соціально-емоційного та етичного навчання (що має назву не «урок», а «досвід») відбувається за такою схемою (розглянемо її на прикладі заняття з теми «Доброта»):

- Початок: діти згадують випадки, коли відчували доброту.
- Обговорення: що таке доброта, різні види доброти, як її розвинути.
- Стадія критичного погляду: учнівству пропонують ситуацію, і вони мають вирішити, чому так відбулось, чи була ця дія доброю чи недоброю.
- Засвоєння, розуміння: діти самі розповідають про ситуацію, в якій виявили доброту.
- Подальше обговорення набутого досвіду.

> З використанням наукового підходу учням і ученицям допомагають зрозуміти, як працює їхнє тіло, що відбувається з нервовою системою, коли ми відчуваємо різні типи емоцій, а також навчають розрізняти відчуття, що виникають під час проживання різних емоцій.

Заспокоїтися і відчути іншу людину

Крім того, у програмі *SEE Learning* приділяють увагу розробці стратегій «Допоможи зараз!», які використовуються, щоб заспокоїти дітей, коли вони галасують та бігають. Наприклад, можна запропонувати їм подумки проговорити алфавіт, пропускаючи кожну другу літеру: «А…в…д…», порахувати від 10 до 1 або порозглядати кульку, в якій «падають» сніжинки чи крапельки.

Під час роботи за програмою *SEE Learning* важливо правильно визначати для себе, що таке співпереживання. Воно не має нічого спільного із жалем, але означає бажання бачити інших без страждань. Це дуже природне прагнення, але з'являється воно не в усіх, тож існують техніки для його розвитку, що навчають розуміти: «Я такий і така ж, як інші, а інші такі ж, як я. Усі ми хочемо щастя і не хочемо страждати».

SEE Learning тепер і в Україні

Роль учителя/-ки дуже важлива для соціального, емоційного та етичного навчання учнівства, він/вона має бути для них рольовою моделлю. Насправді педагог навіть не навчає дітей, а подає їм приклад та скеровує, допомагаючи самим розуміти й усвідомлювати ці процеси.

Більше інформації про цю програму можна знайти на сайті *https://seelearning.emory.edu*. Там є безкоштовний онлайн-курс, який може пройти будь-хто, він займає всього 3–4 години, складається із семи модулів та декількох завдань. Кожен модуль триває близько 40 хвилин. Після завершення програми можна завантажити всі матеріали та сертифікат. Наразі курс перекладено дванадцятьма мовами, в тому числі російською, і незабаром буде готовий український переклад. *EdCamp Ukraine* є партнером цієї програми, перекладає всі матеріали українською, з осені планує впровадити *SEE Learning* у 25 школах України.

Тарас Тополя

Егоїзм як рушійна сила виховання й ефективної освіти

Тарас Тополя, фронтмент гурту «Антитіла», друг Фонду ООН у галузі народонаселення, молодіжний посол *UNICEF*, батько двох синів, а цьогоріч ще й експерт П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів *EdCamp Ukraine 2019*.

Про будні освітянина Тарас знає не з чуток. Безпосередньо зі сферою освіти він не пов'язаний, але його мама працювала у школі завучем та вчителькою математики, а наразі є кандидаткою педагогічних наук. «Хтось обурюється, що у педагогів відпустка 1,5 місяці. Але я чудово розумію, навіщо це. Вчителювати складно, особливо психологічно», — відверто розповів Тарас.

Система освіти України почала робити лише перші кроки до реформування та перебудови. Нова українська школа дає змогу розкрити таланти кожної дитини, беручи до уваги її здібності, вподобання, індивідуальні особливості. Це нова школа майбутнього, яка готує дітей XXI сторіччя до життя у сучасному світі.

Експертна сесія із Тарасом Тополею була сповнена відвертості. Відкрито та щиро спільнота відповідального вчительства ділилася тим, що їм подобається, а що ні; що хотілося б змінити, удосконалити; які моменти буденності педагога обурюють та заважають розвитку.

«Я не розумів, навіщо мені тригонометрія? — згадує своє шкільне життя Тарас. — Коли мені говорили, що вона обов'язково мені знадобиться, я однаково не розумів. Зараз, коли подорослішав, бачу, що тригонометрія мені досі не знадобилася. Отже, дорослі просто не були зі мною щирими!»

> Якщо знайти точку пристрасті в дитині, азарт, а потім почати саме у цьому напрямку розвивати її нейронні зв'язки, то коефіцієнт корисної дії зростатиме у геометричній прогресії.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/NbiRIb

Час — найдорогоцінна річ у нашому житті. За шкільною партою ми проводимо 11 років, а за Концепцією Нової української школи — 12. Це 4380 днів. Лише 30% здобутих за цей час знань знадобляться дитині у реальному житті. Чесніше буде врахувати інтереси дітей та інтегрувати ці інтереси в освітній процес.

Чим швидше ми почнемо шукати у кожній дитині її точку пристрасті, те, що в неї закладено самою природою, її унікальність, тим результативнішою та ефективнішою стане наша система освіти.

Кожна людина є егоїстом. Ми так запрограмовані природою. А що робить суспільство? Програмує кожного і кожну з нас, відповідно до того рівня розвитку, якого наразі досягло людство. Одна з таких речей — уміти ділитися. Суспільство показало, що вміти ділитися або віддавати від «Я» до «Ми» — це правильно або в тактичній, або в стратегічній перспективі. Але руйнуючи у дитині егоїста, ми руйнуємо у ній пристрасть та азарт. Найголовніше, чого потрібно навчити маленьких егоїстів — об'єднуватися заради досягнення результату. Бо наше суспільство зараз — це суспільство фрілансерів. Нам потрібно, аби діти вміли об'єднуватися: з поняття «Я» створювали «Ми».

Коли дитина відчуває результат уже тут і зараз, а не, можливо, колись у майбутньому, через 15 років, вона починає рухатися дедалі впевненіше та швидше. Якщо так станеться з кожною дитиною, то ми отримаємо найпотужнішу рушійну силу.

Тетяна Самойленко

Євген Клопотенко

Нове шкільне харчування

«Нове шкільне харчування» — соціальний проєкт, спрямований на поліпшення рівня культури здорового харчування у навчальних закладах України, заснований висококваліфікованим кухарем — кулінарним експертом, випускником французької школи кулінарії *Le Cordon Bleu* Євгеном Клопотенком.

> Усе, що я хотів, — піти з їдальні та більше ніколи туди не повертатися.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/puulg2

Перший день П'ятої національної (не)конференції шкільних педагогів. Сонячний ранок освітив своїми променями дружнє подвір'я Культурного центру «Бейнт Дан». Усюди посміхаються та вітаються освітяни з великої родини *EdCamp*, які чекали на цю зустріч цілий рік. І раптом мою увагу привернув привітний сміх. З перших хвилин Євген Клопотенко полонив своєю харизмою та блискучим почуттям гумору всіх присутніх.

Посмішками та доброзичливою атмосферою була сповнена й експертна сесія. Євгенові притаманний унікальний талант — просто та з гумором доносити свої ідеї та наголошувати на важливості змін у системі шкільного харчування.

Під час розроблення страв для харчування дітей в освітніх закладах кухарі й досі користуються збірником рецептур минулого століття. За майже 30 років змінилися технології приготування, з'явилися нові сучасні види та назви страв, приправи та інгредієнти, доступні кожному. Але у шкільних їдальнях діти досі харчуються тими самими стравами, що і 10, 20, 30 років тому. І нічого, здається, поганого, аби не приголомшливі результати досліджень…

На замовлення Всесвітньої організації здоров'я, науковці Єнського університету імені Фрідріха Шиллера в Німеччині склали рейтинги країн із найбільшим рівнем смертності через серцево-судинні захворювання, спричинені нездоровим харчуванням. Учені проаналізували дані 51 країни європейського регіону ВООЗ у період із 1990 до 2016 рік. Україна — на першому місці з показником 38,2 %.

Ці показники свідчать про актуальність та важливість змін у системі харчування усього населення, але у першу чергу — дітей.

2017 року команда Євгена Клопотенка отримала грант від Фундації «Ашан для молоді» на створення нового «Збірника рецептур страв для харчування дітей шкільного віку в організованих освітніх та оздоровчих закладах». У грудні 2018 року Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів і захисту споживачів надала Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи, що дозволив упровадження програми.

— Створюючи новий збірник рецептур, я чітко усвідомлював, що на харчування дітей у мене є бюджет 8–10 грн, якщо пощастить — то12 грн. Є троє кухарів на 500 дітей. Є плити, які працюють до 240 °С або зовсім не працюють. І я повинен щось зробити, — розповідає Євген.

У новому збірнику ураховано сучасні вимоги щодо здорового харчування: зменшено кількість солі; не використовуються продукти, що містять трансжири; додано сезонні овочі; спеції із сушеної зелені та пряних трав,

які не є алергенами; страви, що містять рослинний білок. Таким чином, проєкт «Нове шкільне харчування» від Євгена Клопотенка спрямований на формування у школярів правильних харчових звичок та здорового способу життя.

— Міністерство зацікавлене у реалізації проєкту «Нове шкільне харчування» у школах по всій Україні. Зі своєї сторони, ми зробимо все можливе, аби реформувати шкільне харчування, — відзначив Павло Хобзей, (на той момент) перший заступник Міністра освіти і науки України.

Зі спільнотою відповідального вчительства *EdCamp Ukraine* Євген Клопотенко поділився алгоритмом дій, що допоможе впровадити нову систему харчування у кожній школі країни.

> «Зміни потрібно починати із себе. Якщо ми зробимо це разом — це буде наш маленький крок до зміни країни. Це допоможе створити нову Україну, трішки кращу та смачнішу».

> «На основі опитування 1537 учнів і учениць трьох шкіл Дніпровського району міста Києва ми отримали інформацію, що в середньому в їдальні харчуються 29% дітей (від 1 до 11 класу). Під час тестового приготування нового меню цей показник збільшився до 40–60%».

8 кроків для впровадження нового шкільного меню від команди Євгена Клопотенка

1 Проводимо збори за участі представників батьківського комітету, адміністрації школи, учнівського самоврядування та оператора ринку (представник компанії або шкільний кухар). Якщо всі чотири сторони дають згоду на зміни, переходимо до наступних кроків.

2 Роздруковуємо збірник та надаємо шкільним кухарям для ознайомлення з рецептами та поясненнями до них. Обираємо рецепти, що будуть запроваджуватися першими.

3 Поступово переходимо на нові рецепти. Під час створення двотижневого меню додаємо по одній новій страві на день.

4 Організовуємо візити учнівства на кухню їдальні. Школярі мають познайомитись із кухарями, подивитись із чого вони готують страви, розповісти що їм хотілося б змінити, або просто подякувати.

5 Створюємо «символ змін» у їдальні всією школою. Це може бути овоч чи фрукт, яскравий та великий, що постійно буде нагадувати про важливість здорового харчування.

6 Друкуємо рецепти збірника та вивішуємо на стенді в їдальні, аби діти та батьки могли ознайомитись як і з чого готують певну страву та приготувати її вдома.

7 Започатковуємо традицію презентації меню дня. Розповідаємо цікаві факти про страви та спеції, що містяться у збірнику.

8 Зберігаємо терпіння та залишаємося наполегливими! Варто бути готовими, що діти не одразу приймуть зміни, адже до нового потрібно звикнути.

Завантажити безкоштовний «Збірник рецептур страв для харчування дітей шкільного віку в організованих освітніх та оздоровчих закладах» можна на сайті *cultfood.info*.

Звертаємо вашу увагу!

Нове меню повинно затверджуватися у Департаменті освіти. На цьому шляху можуть виникнути перешкоди, і чиновники дозвіл не дадуть. Ви можете представити документи, наведені у збірнику, що засвідчують легітимність рецептур. Якщо дозволу Департамент однаково не надає, пишіть до служби підтримки проєкту *cultfood.info*. Проблема буде вирішуватися за допомоги Міністерства освіти і науки України.

Валерія Ємець

Слава Фролова

Культура художньої освіти

Сьогодні діти розвиваються швидше, ніж 10 років тому. Вони зростають у цифровому світі, у більш креативному осередку. Їм знайомі «Давид», «Мона Ліза» і «Крик» Мунка — передусім тим, дітям, чиєю освітою ретельно опікуються батьки, і тим, хто освоює мистецтво у форматі інтернет-мемів. Сучасне ж мистецтво залишається недослідженою територією, тому що суспільство ще не дійшло згоди у відповіді на питання: а чи потрібно воно дітям?

Слава Фролова та слухачі й слухачки її лекції впевнені — так, потрібно!

Слава Фролова — телеведуча, членкиня журі шоу «Україна має талант», засновниця фонду розвитку та підтримки молодого мистецтва України, культурно-соціального проєкту «Арт-Пікнік», мама двох дітей. Слава запевняє, що сучасне мистецтво — це не лише про музику, живопис, театр. Це ще й про моральний розвиток та економічний добробут дітей.

«Арт-пікник» — ментальна інклюзія суспільства

Благодійна організація «Фонд розвитку та підтримки молодого мистецтва України» створена у жовтні 2012 року. «За перший тиждень роботи до нас прийшло близько 400 художниць і художників, які не знали, де використати свій талант», — ділиться Слава. Протягом перших 6 років фонд успішно впливає на формування мистецького середовища в Україні, об'єднуючи представників художніх і експериментальних арт-напрямків. За цей час фондом організовано 70 виставок по всій Україні.

Проєкт став платформою для діалогу між представниками світу сучасного мистецтва та широкої аудиторії. Організатори зрозуміли, що українському суспільству терміново потрібна така собі ментальна інклюзія.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/NdXjtP

> Залучення до світу мистецтва починається вже в дитячому садочку, але поки що не існує жодної методики, яка б дозволяла дітям отримувати знання з історії, мистецтва і музики з перших днів навчання. Як наслідок — діти не вміють відчувати звук, світло, барви, рух.

2013 року Фонд створив мультидисциплінарний культурно-соціальний проєкт «Арт-Пікнік» у Києві, де провів три літні сезони, а з 2014 по 2017 роки — також в Одесі, Рівному та Харкові. На «Арт-Пікніку» відбуваються освітні та культурні події, фестивалі, майстер-класи для всіх охочих. Це перша та найбільша в Україні безкоштовна ініціатива взаємодії, підтримки та розвитку багатьох видів мистецтва для об'єднання творчих людей, обміну досвідом та ідеями.

Для організації такого масштабного заходу засновники об'єднали кілька непопулярних на той момент видів мистецтва — театр, живопис, скульптуру, але головну роль відвели музиці. Адже звуки — це перше, з чим стикається людина після народження. «Усе просто — більшість людей сприймають інформацію на слух. Ми вмикаємо цікаву лекцію чи гарну музику — і люди йдуть до нас», — зізнається Слава. Таким чином організатори проєкту «Арт-Пікнік» вирішили проблему вимушеного, напруженого сприйняття інформації.

Культура завжди приносить доходи: прибуток, дивіденди або відсотки. Або освічену націю. Слава Фролова сподівається саме на останнє. Разом з Фондом вона організовує культурні заходи за участі молодих та вже відомих мисткинь і митців України, а також активно взаємодіє з арт-центрами, музеями, галереями, проєктами та культурними подіями як в Україні, так і за її межами.

Wall Fall — вікна можливостей для творчості

Ще один проєкт має назву *Wall Fall*. Основна його мета — привернення уваги до питання культурної освіти, особливо у віддалених містах та селах, та створення для дітей «вікна можливостей» як шляху до реалізації їхніх мрій через творчість. Слава Фролова з однодумцями має на меті привернути увагу до дитячої культурної освіти та креативного мислення: «Діти не повинні виживати, вони мають адаптуватися до світу, який швидко змінюється».

> Слава Фролова впевнена: історія, музика та живопис дають міцну базу не лише для подальшого вивчення дисциплін, але і для розуміння того, як влаштований світ, як його розуміти і, головне, як знайти себе у сучасному світі. Якщо ж діти не отримують потрібної бази, це може призвести до справжньої катастрофи.

Дивимось, обговорюємо, сперечаємося, розвиваємося у колі сучасного мистецтва

У сучасному мистецтві немає єдиного «стилю», тому що постмодернізм, у якому ми з вами зараз «плаваємо», допускає все і нічого не нав'язує. Освоєння сучасного мистецтва в рамках навчального плану в загальноосвітній школі має йти в паралелі з темами інших предметів — історії, літератури. У старших класах корисна інтеграція предмета з психологією, в середніх — з історією. Знайти в сучасному мистецтві окремі тези і зрозуміло розповісти про них дітям — вже мистецтво, причому сучасне, викладацьке. І організатори Фонду та «Арт-Пікніка» чудово справляються з цим завданням.

> Головне в сучасному мистецтві — осмислення світу. Художники критично дивляться на нього і у своїх творах звертають увагу на раніше не помітні для глядача деталі. Діти навчаються бачити красу і світ незамуленим оком. Для дорослих же найчастіше сучасне мистецтво — це червона ганчірка, з мистецтвом ніяк не пов'язана.

Діти охоче відкриваються новому, й естетика сучасного мистецтва — його яскравість, різноманітні матеріали, «візуальні загадки», технологічність — багатьом з них близька. Якщо почати відвідувати виставки, хороші сучасні спектаклі, дивитися фільми і потім усе це обговорювати, то можна зрозуміти яким різноманітним і складним може бути досвід людини .

Організатори мистецьких заходів закликають ставити більше запитань дітям, не боятися сперечатися, але наголошують: «ніколи не кажіть дитині, що вона не права». У бесіді про мистецтво будьте дитині другом, а не вчителем — пояснюйте, але не читайте лекцій. На щастя, сучасне мистецтво — це той випадок, коли дитина може стати провідником, здатним навчити дивитися на світ по-іншому. Ніяких «добре» або «погано». Тільки чисте мистецтво, без домішки догм і правил. До слова, такий підхід дозволить вам спілкуватися з дитиною на якісно новому рівні: ділитися думкою, дискутувати, сперечатися і співпереживати разом, на одному диханні.

Наталя Третякова

Наталія Мосейчук

Учительство майбутнього — яке воно?

«Сьогодні ми будемо говорити на тему “Вчителі — творці майбутнього”. І ви скажете мені, і абсолютно правильно скажете: “Дуже пафосна тема”, але будемо говорити не про пафосні речі» — так почала свій виступ на (не)конференції *EdCamp Ukraine 2019* ведуча ТСН, кураторка проєкту «Право на освіту» Наталія Мосейчук. Вона пояснила, що разом із колегами-телевізійниками приділяє глибоку увагу цій темі, адже добрих три десятки років професія вчителя і вчительство знецінювалися — без злого умислу, просто можновладці займалися іншими проблемами, а в бік освіти мало хто дивився.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/F3pQ5t

У всьому світі зараз у тренді гуманізм і гуманність. Життя одне, і всі ми прагнемо прожити його комфортно. Відбуваються процеси глобалізації, і водночас люди намагаються врятуватися від воєн. Західна Європа отримала новий виклик — адаптувати біженців та допомогти їм жити в комфортному світі. Усі, хто замислюються над цим, доходять висновку — людству треба йти до гуманізму. Йдеться не про любов до всіх людей, а про те, щоб знайти спільний знаменник і співіснувати в цьому світі.

Тож відповідь на те, як буде розвиватися освіта й узагалі світ, дає саме життя. Ця відповідь — гуманізм: «філософська та етична позиція, яка надає особливого значення цінності людей та сприянню людям». Саме на цьому мають зосередитись українська освіта й усе українське суспільство — нарешті почати цінувати своїх громадян. Ми не цінуємо власних людей і власних дітей, ніхто не говорить їм, що вони важливі, ніхто їх не навчає вірити в успіх. Ми сваримо дітей за помилки, за погані оцінки, забуваючи, що у приниженому стані людина не народжує ніяких ідей, не продукує нічого світлого.

Global Teacher Prize — приклад найкращих

Експертка розповіла про вчительок і вчителів — лауреатів всесвітнього конкурсу *Global Teacher Prize 2019*. У цьому конкурсі посів перше місце та отримав нагороду найкращого вчителя Пітер Табічі з Кенії, що викладає фізику та математику в досить бідній школі. У кожному класі там по 80 дітей, їхній шлях до школи складає 6–8 кілометрів. Пітер не лише створив науковий та культурний клуб для школярів, він іще й піклується про кожного і кожну зі свого учнівства. Якщо дитини немає в школі, то він іде до неї додому, з’ясовує, чи все з нею гаразд. Особливо переймається через дівчаток, адже в Кенії є традиція рано віддавати їх у шлюб. У таких випадках Пітер особисто намагається переконати родину дозволити дитині закінчити школу. Учитель віддає 80 % своєї зарплати на розвиток громади, школи, а також власним коштом купує канцелярське приладдя та форму декому з учнівства.

Також до десятки кращих учителів/-ок світу увійшла Мелліса Сальгаро, вчителька музики з дислексією, в яку свого часу повірив її викладач. В одній із найбідніших шкіл

Нью-Йорка в кримінальному районі вона започаткувала уроки музики, яких там не було вже 30 років. Разом зі своїми дітьми Мелліса виграла «Греммі» за внесок у музичне мистецтво. Її яскраво характеризує випадок, коли в неї зі школи вкрали всі музичні інструменти, і вона виготовляла їх із підручних матеріалів — наприклад, вирізала сопілки з моркви. Це натхненна вчителька, яка дивиться далеко-далеко вперед.

І в Україні також є ким пишатися: Пауль Пшенічка, переможець *Global Teacher Prize Ukraine* 2017; Олександр Жук, переможець *Global Teacher Prize Ukraine* 2018, який знає, як провести *EdCamp* без грошей — розміщуючи людей у себе у квартирі; Оксана Коцюрба, вчителька Західноукраїнського дитячого медичного центру. Ці вчителі не просто викладають, вони несуть зміни, несуть щось нове, і в кожного з них непроста особиста історія.

> Оксана Коцюрба дала вичерпну відповідь на головне питання *EdCamp Ukraine 2019* «Як зростити хорошу людину?»: «Хороших людей зрощують хороші люди»

Оксана Коцюрба — досвід викладання у лікарнях

Оксана Коцюрба, наприклад, викладає українську мову та літературу дітям у лікарні — більшість із них онкохворі. Наталя Мосейчук запросила пані Оксану поділитися своїм досвідом із присутніми, і вчителька розповіла: якщо дітей у школі треба змушувати навчатися, то діти у лікарні дуже цього прагнуть. Учителі тут надихають учнівство, діти дивляться на них як на ниточку, що зв'язує їх із соціумом. Оксана, розуміє учнів і учениць на лікарняних ліжках: сама кілька років тому здолала важку хворобу, вчилася заново ходити з титановим протезом у нозі й навіть тоді навчала діток у «Скайпі», не лише української мови, а й того, як не втрачати надію.

Оксана пояснила, чим учительська робота при лікарні відрізняється від роботи у звичайній школі: він має бути готовим стати водночас і адвокатом, і психологом, і трохи лікарем, і, головне, — мотиватором. Слід відчувати настрій та самопочуття дитини — іноді відведені на урок 35 хвилин перетворюються на 5 хвилин, а іноді — на півтори години. Навчання не будується за програмою, робота з учнем/ученицею починається з останньої пройденої теми та йде в зручному темпі. А ще важливо пам'ятати, що кожен педагог мимохіть стає важливою частиною життя дитини, драбинкою, якою вона піднімається до справжньої школи — тож мусить розуміти її, співпереживати їй (мотиватори не жаліють, вони саме співпереживають). Також це дуже вдячна праця, адже такі учні й учениці щиро радіють можливості навчатися й зацікавлені у спілкуванні з педагогом. У цій роботі не буває випадкових людей.

Держава опікуватиметься освітою в лікарнях

Наталія Мосейчук розповіла, що 19 грудня 2018 року вдалося отримати затверджене Кабінетом Міністрів Положення про освіту для дітей, які тимчасово перебувають у лікарняних стінах. Це величезний крок, бо цю справу не повинні тягнути на своїх плечах активісти та волонтери, цим має займатися держава. Нарешті відповідна програма з'явилася, і 2019 року на оплату праці вчителям і вчителькам, які підуть працювати у лікарні, передбачено 12 мільйонів гривень. Зараз відбувається активне обговорення критеріїв — якими мають бути вчителі, які приходять працювати в лікарні? На думку експертки, головною рисою таких педагогів має бути людяність.

Пані Наталія закликає всіх освітян України не соромитися говорити про власні досягнення та перш за все цінувати себе, адже кожен і кожна із них і є тим самим учителем чи вчителькою майбутнього.

Валерія Ємець

Уляна Скицька

Чому я про це не знала

Батьки і вчителі завжди наказували Уляні Скицькій гарно вчитися, бо добра кар'єра та успіх гарантують щастя в житті. Вона так і робила — закінчила школу зі срібною медаллю. З того часу минуло 14 років, але дівчина все ще замислюється над процесом свого навчання і словами, які вона не почула від своїх менторів.

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/tD7wX4

Від чого залежить успіх? щасливе життя? досягнення в улюбленій справі? Здається, не від того, чи відступає першокласник 4 клітинки від полів або чи прочитав підліток усі твори за списком, заданим на літо.

Ось декілька історій успіху дуже різних людей, які народились і зростали в дуже різних умовах.

Гелен Петраускас — віце-президентка *Ford*

Гелен Петраускас народилася у Львові 1944 року. За кілька днів після її народження родина втекла з комуністичної країни. Вони прожили три роки на австрійській фермі, перш ніж почати свою подорож до Америки.

Гелен отримала ступінь бакалавра з математики та юриспруденції в Університеті Вейна в Детройті. 1971 року вона приєдналася до компанії *Ford Motor* як штатна повірена з питань викидів та безпеки, а 1983 року Гелен стала віце-президенткою *Ford*.

Саме завдяки Гелен Петраускас компанія *Ford* уперше застосувала подушки безпеки у своїх автомобілях. Важко порахувати, скільки життів урятував цей пристрій. Винайдений ще у 50-х роках минулого століття, він мав достатньо очевидних переваг, аби знайти своє місце в салоні автомобіля. Утім на масовий ринок така система безпеки вийшла лише на початку 90-х.

Згадуючи своє минуле, Гелен в одному з інтерв'ю казала: «Що я пам'ятаю найбільше про ті роки (переїзд до США) — це був приклад моїх батьків». За її словами, рідні ніколи не скаржилися — вони використовували можливості, що дало їм життя, і зберегли неабиякий ентузіазм. Вочевидь, цей ентузіазм перейшов і до Гелен.

Любомир Романків — той, хто наблизив еру ПК

Любомир Романків — уроджене-нець невеликого міста Жовква (Львівська область), провідний науковець компанії *IBM* у галузі комп'ютерних технологій, співвинахідник процесів створення тонкоплівкових індуктивних і магніторезистивних мікроголовок для запису інформації, що уможливили появу жорстких дисків і персональних комп'ютерів.

Афанасій Середин-Сабатін — архітектор Південної Кореї

Афанасій Середін-Сабатін народився у Лубнах Полтавської області, але саме його архітектурному таланту Південна Корея завдячує своїми найкрасивішими будівлями. Через постійні сварки з мачухою 14-річний майбутній митець поїхав жити до дядька в Петербург. Там він відвідував Академію мистецтв і архітектурний університет. Перед самим випуском з університету Афанасій посварився з професором і залишився без диплома.

Однак це не завадило йому вести життя, повне пригод: тут і служба штурманом російського флоту на Далекому Сході, і порятунок кількох потопаючих, і знайомства з німецькими баронами, і робота редактором газети, і роль свідка вбивства корейської королеви, а потім — утеча до Китаю задля порятунку власного життя.

Зараз в Україні та Південній Кореї Афанасія Середіна-Сабатіна згадують як одного з найкращих архітекторів, якому належать проєкти значних для історії Кореї споруд.

Никифор Дровняк — художній талант, визнаний світом

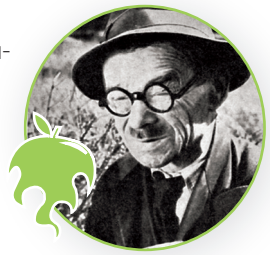

Провідний художник-примітивіст Никифор Дровняк народився на Лемківщині. Шкільна наука давалася Никифору важко. Навчання довелося полишити. Незважаючи на те що хлопчик майже не вмів читати, він з дитинства малював — спочатку грифелем на дошці, згодом олівцем на клаптиках паперу.

Якось до міста приїхав львівський художник Роман Турин. Познайомившись із роботами Дровняка, митець був вражений. Пан Роман зібрав близько двохсот творів Никифора та віддав до паризької галереї *Leon Marseille* на виставку українських, французьких та італійських художників. 1932 року Никифора визнали як яскравого представника наївного малярства та прийняли до плеяди світових художників.

Зараз картини Никифора Дровняка порівнюють з найкращими зразками українського примітивізму XVI–XIX ст. — безіменними авторами «Козака Мамая», ікон і побутових портретів, малюнків на склі та дереворізів; його прізвище стоїть поряд з іменами Катерини Білокур, Ніко Піросманашвілі, Марії Примаченко.

Наполегливість — запорука успіху

Усі вищезгадані люди мали тяжку долю: часті переїзди, війна, незлагоди у взаєминах. Хтось не мали ніякої освіти, комусь знадобилося з нуля вивчати нову мову і «варитися» у новому просторі. Але це не стало на заваді до успіху.

Одним із принципів щасливого і успішного життя Уляна Скицька називає наполегливість. Як-то кажуть, щоб рибу їсти, треба у воду лізти.

Так, український альпініст, майстер спорту міжнародного класу **Владислав Терзиул** завдяки власному потягу до пригод здолав усі «семитисячники» Радянського Союзу та першим серед альпіністів колишнього СРСР піднявся на всі чотирнадцять «восьмитисячників» планети. Це не було б унікальним випадком, якби не один нюанс: всі сходження було здійснено у спортивному стилі, без застосування кисню.

Копітка праця познайомила **Стефана Терлецького** з Великою Британією, де він став першим етнічним українцем у парламенті. Незважаючи на тяжку долю, прагнення навчатися нового та «вийти в люди» дозволили йому стати депутатом Ради Європи та радником прем'єр-міністерки Маргарет Тетчер.

Подібних прикладів в українській історії — безліч. Та що там Україна — в усьому світі талановиті люди не можуть закінчити школу, гають час за переглядом дурних телесеріалів, вступають до університету з четвертої спроби, розлучаються з дружинами та чоловіками, хворіють, сперечаються з друзями… Але все одно вони стають успішними в якійсь галузі. Успіх не залежить ні від освіти, ні від віку, ні від виховання.

І якщо імена **Бориса Мозолевського**, **Зельмана Ваксмана** та **Георгія Гамова** можуть бути невідомі пересічному українцю, то всі ми знаємо всесвітньо відомих «невдах»: **Стівена Спілберга** двічі не прийняли в Університет Кіномистецтв, вчителі **Томаса Едісона** казали, що він занадто тупий, а **Майкла Джордана** вигнали зі шкільної баскетбольної команди.

Уляна Скицька хотіла б почути від своїх учителів і вчительок, що наші долі складаються по-різному. У всіх різні обставини, різні особисті якості, але жодна з цих обставин і особливостей не може бути перешкодою до успіху. Усі ми маємо талант, який залежить не від «відмінно» з математики, а лише від нас самих, нашого прагнення і любові до того, що ми робимо.

Марія Юдіна

Олег Охрамович

Навчаємось граючись

Учительки й учителі зайшли до локації, а місце експерта посів білявий хлопчик. Чемно привітався і раптом усміхнувся, так, як це можуть тільки діти, які знають важливу таємницю, наприклад знайшли піратський скарб: «Я щось трохи хвилююся, тож сподіваюся на вашу підтримку…»

Трохи?! Ай молодець, хлопчина! Тут, бува, стоїш біля дошки перед одним учителем і не знаєш як вгамувати тремтячі коліна, а як опанувати себе, коли доповідаєш 20-ом педагогам?!

Але насправді хвилювання не видно. Олег Охрамович, учень 4-го класу Київської школи, після оплесків і слів підтримки продовжує: «…і зараз ми будемо прокачувати ваші уроки настільки круто, що діти будуть мріяти про них».

Відеозапис експертної сесії дивіться за посиланням чи переходьте за QR-кодом
https://is.gd/BQrEJA

На першому слайді звичайний клас, де учні й учениці сплять, поклавши голови на парти.

— Ви можете спитати: для чого цей слайд, — каже Олег, — а я хочу спитати у вас, чому діти не дивляться на вчителя?

— Бо їм нудно, — лунають відповіді.

— Втомилися.

— Відпочивають після ігор уночі.

Аудиторія сміється.

— Я відповім, — продовжує юний експерт. — Я навчаюсь у звичайній школі, у нас дуже круті вчителі й учительки, але на уроках не дуже цікаво, бо хочеться драйву й сучасності. Одного разу вчитель познайомив мене з деякими програмами, то я подумав: чом би не застосувати їх у школі на уроках. Так з'явилася моя ідея допомогти вчителям і вчителькам краще зрозуміти учнів і учениць.

Перший інструмент, який презентує освітянам Олег Охрамович, — онлайн-дошка для відкритих запитань *Padlet*, що дозволяє спілкуватися з користувачами за допомогою текстових повідомлень, фотографій, посилань тощо. Його можна використовувати як звичайну дошку або здійснювати з його допомогою опитування чи тестування.

Учитель створює аккаунт у *Padlet*, і все, що він запрограмує — запитання, картинки, схеми, транслюється через проєктор на екран для всього класу. При цьому кожен з учнів працює у своєму смартфоні: виконує завдання чи відповідає на тести.

Можна налаштувати меню таким чином, щоб відповіді учнів спершу відправлялися на перевірку вчителю (менеджеру дошки) і тільки після його схвалення були доступні для загального перегляду.

— Хочу зазначити важливу функцію *Padlet* — анонімні опитування, — каже Олег. Я знаю, що діти дуже часто соромляться публічних виступів або бояться бути висміяними. Таке трапляється нерідко: учень чи учениця знає відповідь, але не говорить її. *Padlet* допоможе у цьому.

Ось і практичне завдання: відсканувати *QR*-код, зайти до програми як користувач/-ка, відповісти на питання тестів. Тут починається найцікавіше. Куди поділися поважні педагоги зі стажем: гомін, сміх, вигуки, — все як у школярів:

— У мене не відкривається!

— А куди нажати?

— А він просить грошей!

— Та тут інтернет слабкий.

Ні, Олег не гримає й не соромить «учнівство», підходить до кожного і кожної — пальці літають над екраном — терпляче пояснює, як змінити налаштування, як правильно ввести електронну адресу, жартує. Схоже на те, як учителька водить рукою першачка в робочому пропису по контуру літер. Відчувається, що хлопець у своєму світі, де він упевнений, де йому все зрозуміло.

— Ви молодець, ви зробили крутий *Padlet*! — хвалить добровольця, який виконував завдання на головному екрані. — Я сподіваюся, що ви будете використовувати цей інструмент на уроках. Хіба вам не було цікаво?

— Нам було складно, — скаржаться педагоги.

Наступний інструмент, що презентує шановний експерт, — добре відомий усім *Kahoot*, програма для створення онлайн-вікторин, дидактичних ігор і тестів. Багато вчителів уже використовують його для віртуального тестування, для закріплення або перевірки матеріалу. Тож у презентації не було б нічого дивного, але… — знов на обличчі Олега таємнича усмішка:

— Серед вас є класні керівники? Добре, бачу ваші руки. А розкажіть мені, чи знаєте ви, чим цікавляться ваші учні?

— Іграми цікавляться, спілкуванням…

— У мене в класі одна дівчинка — чемпіонка світу із сумо, а інша — з тхеквондо. А ще стріляють з лука.

— Мандрувати полюбляють, співати, танцювати…

— Цей тест потрібен, щоб перевірити наскільки ви близькі до інтересів своїх дітей, як ви їх знаєте. Усі запитання я зібрав у своїх друзів і знайомих однолітків. Тож перший слайд!

(*Зараз, шановні читачі, ви маєте нагоду перевірити свої знання про зацікавлення ваших дітей. Без Гугла, звичайно. Ось декілька запитань з тесту.*)

I. ***Рівелдейл*** — це…
1) група
2) гра
3) місто
4) серіал

II. ***Borderlands*** — це…
1) комікс
2) фільм
3) гра
4) місто

III. ***BALENCIAGA*** — це…
1) бренд взуття/одягу
2) назва пісні
3) комп'ютерна гра

Правильних відповідей небагато.

— Усе, можна звільнятися, — каже хтось.

Видно, що педагоги «плавають у матеріалі» і поводяться точнісінько, як учнівство, коли тема їм не зрозуміла: перемовляються, сперечаються, відволікаються на сторонні питання, «забовтують» викладача. Тож нашому експерту доводиться нагадувати:

— Час лімітований, давайте швидше!

Але все одно він уважно стежить за тими, кому складно, допомагає.

Нарешті тестування закінчено, програма видає ім'я переможця.

— Оскільки у нас були віртуальні інструменти, то ми вам даруємо віртуальний кубок, — каже експерт. — Скануйте його, і у вас буде приз!

— Ні, так не годиться, так ми всі можемо відсканувати, — хтось вигукує.

— Не можна, треба дотримувати академічної доброчесності, — сміються задні ряди.

Сесію Олег Охрамович закінчує закликом писати йому у Фейсбуці й обіцянкою відповісти на всі запитання.

До речі, ось його профіль *https://www.facebook.com/oleg.okhramovich*

Що вражає у роботі експерта: я бачу дитину, яка впоралася з хвилюванням, бо вона розповідає те, про що знає краще за дорослих. Я бачу людину, якій подобається її справа і вона отримує задоволення, навчаючи інших. Я бачу відвертість і прагнення донести до педагогів чим насправді цікавляться діти, показати світ сучасного дитинства і розповісти про нього.

Я бачу громадянина, який спілкується українською і без напруження читає й перекладає з англійської все, що написано на екрані. Перекладає для свого учительства.

Мені подобається спостерігати за освітянами: вони поважають дитину, яка їх навчає, вони ставляться до неї як до того, хто знає більше за них, і не соромляться цього. Не можна уявити, що хтось підвищить голос чи викаже своє невдоволення, але…

Що мене неприємно дивує: я чую запитання із зали російською мовою. Не одне, а багато. Чи освітяни не володіють державною мовою своєї країни? Чи закон про мову в нас не діє? Чи «какая разница»?

Мені стає незручно, коли хтось вигукує, подивившись на черговий слайд з незрозумілим для старшого покоління запитанням:

— Зачем эти дети забивают себе голову такими словами?!

— Тому що це їхнє життя, а у вас є можливість чесно сказати «не знаю», — озивається молодий учитель, і я подумки дякую йому.

Шановні педагоги, довіряйте своїм дітям — вони чудово знаються на технологіях, і навіть одинадцятирічні здатні самі створити онлайн-тестування для уроку. Не соромтеся вчитися у них.

Цікавтеся інтересами дітей — їхній світ набагато глибший, ніж вони демонструють нам, дорослим.

І ще, будь ласка, спілкуйтеся з ними українською! Ви знаєте для чого.

Відповіді на тести *Kahoot:*

I. ***Рівелдейл*** — американська телевізійна підліткова драма-серіал.

II. ***Borderlands*** — компьютерна гра фантастичного жанру.

III. ***BALENCIAGA*** — модний бренд, заснований іспанським дизайнером Кристобалем Баленсіагою, який народився у Країні Басків.

Ім'я та прізвище: Олег Охрамович.

Звідки: Україна, Київ.

Тема спеціальної дитячої сесії на #edcampukraine 2019: Навчаємось граючись.

Про мене: Я учень 4 класу. Навчаю вчителів створювати справді цікаві уроки за допомогою програмування.

На мою думку, риси хорошої людини: людяність, доброта.

Чому практики варті поширення: Бо я як учень можу допомогти вчителям і вчителькам краще зрозуміти учнів і учениць. Тому що ми, учнівство, краще знаємо, чим ми цікавимось.

Що таке EdCamp?
Три питання до координаторів та координаторок міні-EdCamp'ів

Традиції, як коріння, додають міцності й живлення будь-якій події, що відбувається тривалий час. Тож *EdCamp Ukraine* традиційно питає «білих ворон» про їхні враження від проведення міні-*EdCamp*-ів у своїх громадах.

1. Що для вас *EdCamp*?
2. Чому ви вирішили проводити *EdCamp* у своїй громаді?
3. Що ви можете порадити майбутнім координаторам і координаторкам?

ЯНА ПЕТЛЬОВАНА,
29 БЕРЕЗНЯ 2019

Афілійований міні-*EdCamp Chortkiv.*
Населений пункт: м. Чортків, Тернопільська область.
Тема: НУШ для початкової, середньої та старшої школи.

1. *Edcamp* — це можливість змін. Можливість донести до вчительства, що вони важливі та їхня праця дуже потрібна. Можливість показати колегам різноманітність технік, інноваційних методів та програм, які необхідно застосовувати сучасному вчителю. А ще — це неймовірно тепле та плідне спілкування з однодумцями, можливість поділитися досвідом та отримати знання.
2. Організовувати *EdCamp* необхідно, щоб мотивувати колег та показати, як це круто! Такі заходи надважливі для розвитку вчительства Чортківщини. Я стомилася спостерігати бездіяльність місцевого управління освіти, яке нічого не робить для того, щоб заохочувати вчительство до роботи.
3. Не сумнівайтеся, беріться до справи та доносьте загалу власні бачення та ідеї. Усе буде *EdCamp*! Усе буде Україна!

АЛІНА ХОРОШИЛОВА
6 КВІТНЯ 2019

Афілійований міні-*EdCamp Kharkiv School 23*
Населений пункт: м. Харків.
Тема: Міжнародне співробітництво. Співпраця ВНЗ із закладами освіти. Безпека дитини — понад усе.

1. *EdCamp* для мене — це можливість надихатися самій і надихати інших. Це наповнює сенсом життя і дарує віру в те, що справжні цінності непереможні.
2. Уперше взявши участь у Національній події у 2018 році, тривалий час перебувала під сильним враженням від почутого і побаченого. Це було щось настільки не схоже на наше повсякденне вчительське життя: суцільне свято творчості, свободи, поваги до вчителя. Не могла відірватися від книги О. Елькіна «Як провести *EdCamp* для своєї громади». Уже тоді зрозуміла, що це стає моєю мрією. В анкеті на Національний *EdCamp*-2018 на запитання «Чому ми повинні запросити саме вас?» я відповіла: «Якщо я буду знати, що таке *EdCamp*, буде знати і мій педагогічний колектив». Я виконала свою обіцянку і зробила це з величезним задоволенням!
3. Майбутнім координаторам та координаторкам хочу порадити заздалегідь планувати всю роботу, сміливо звертатися до інших людей по допомогу: інтелектуальну, фізичну, фінансову. *EdCamp* неможливо і не потрібно готувати самотужки. І, найголовніше, не забути отримувати задоволення від підготовки та проведення особливої події року — вашого міні-*EdCamp*'у. Цілком можливо, що цей досвід допоможе відкрити

в собі такі здібності і таланти, про які ви й не здогадувалися. Принаймні, після проведення регіональної (не)конференції ви зможете організувати будь-який захід «на раз, два, три»!

АНТОНІНА ФЕДОРЧЕНКО

15 ГРУДНЯ 2018

Магістральний міні-*EdCamp Chernihiv*
Населений пункт: м. Чернігів.
Тема: 25 кроків до НУШ.

1. *EdCamp* — це калейдоскоп:
   Е — **емоцій**. А вони завжди переповнюють.
   Д — **дій**. Після координування події здається, що можна здолати все. А після участі в інших — хочеться рухатися далі.
   К — **комунікації**. Маса нових контактів, знайомств, і це спілкування триває на інших життєвих чи професійних марафонах.
   Е — **енергії**. Це батареї життєвих, інтелектуальних, духовних, психологічних сил.
   М — **мрій**. Кожна подія — це здійснена мрія, із якої виростають нові.
   П — **професійності**. Вдосконалюється майстерність не тільки педагогічна, а й організаторська.
2. Завжди цікавлюся новим, популярним, актуальним. *EdCamp* — це той формат, який дозволяє зібрати кращі освітянські практики (а їх багато на Чернігівщині) в одному місці. Усе збіглося — бажання, можливості, підтримка.
3. Раджу зібрати хорошу команду, якій можна довіряти. Інакше все ляже на плечі координатора чи координаторки. Важливо також отримати підтримку від партнерів та спонсорів, адже це своєрідна свобода для втілення ідей.

ВІКТОРІЯ ЛЕВАНЗОВА

26 ЛЮТОГО 2019

Афілійований міні-*Edcamp Kyiv School 325*
Населений пункт: м. Київ.
Тема: Взаємодія культур у школі.

1. Для мене *EdCamp* — це великий крок уперед не тільки в освіті, але й у спілкуванні з колегами.
2. Провести *EdCamp* я вирішила, коли в школі, де я працюю, склалася вкрай важка ситуація — непорозуміння з адміністрацією і частиною педколективу. Колегам не подобалося моє бажання змінити ставлення до роботи, до дітей. Вони не розуміли, що у XXI столітті не можна навчати і виховувати дітей так, як навчали колись нас. Цей конфлікт інтересів і став першим кроком у моєму шляху до *EdCamp*.
3. Я бажаю майбутнім координаторам і координаторкам організовувати такі заходи для людей, які не мають можливості відвідувати курси підвищення кваліфікації, які не вміють працювати креативно, які не розуміють необхідність змін. Найголовніше — створити затишну та товариську атмосферу і показати на власному прикладі як працюють «білі ворони». Довести, що рух уперед не залежить від матеріально-технічного оснащення школи та невисокої заробітної плати.

ІВАННА ХІМІЧ

23 ЛЮТОГО 2019

Афілійований міні-*Edcamp Janoshi*
Населений пункт: с. Яноші, Закарпатська область.
Тема: Сучасні тренди в освіті майбутнього.

1. *EdCamp* — це нові знайомства, люди, які тебе розуміють і змінюють майбутнє нашої країни, виховуючи

і навчаючи справжніх патріотів. Це досвід, який надихає і заряджає енергією, якої вистачає на певний час, щоб змінюватись та самовдосконалюватись. Це той позитив, який не дає вчительству вигоряти, наповнює світлом і вірою в себе та щасливе майбутнє.

2. До останнього ми не вірили, що отримаємо таку можливість. Дуже сильним мотиватором було бажання змінити погляди педагогів нашого краю, які категорично не хочуть запроваджувати нічого нового.

   Велику роль в ухваленні такого рішення відігравало ще і «мовне» питання. Чомусь усі вирішили, що тут, у нас на Берегівщині, ніхто не знає української. Це був виклик. Тому ми обрали двомовну школу (українська та угорська мови навчання) в угорському селі, щоб показати, що це зовсім не так. Що ми чудово співпрацюємо і допомагаємо один одному.

3. Головне — вірити в ідею і мати бажання. Саме це є запорукою успіху у проведенні власного *EdCamp*. А якщо біля вас є однодумці, колеги, друзі, які готові допомогти і підтримати, то обов'язково все вийде.

ІРИНА ГРЕКОВА

20 КВІТНЯ 2019

Афілійований міні-*EdCamp Solone*

Населений пункт: смт Солоне, Дніпропетровська область.

Тема: Коаліція в освіті медія і *STEM* — кому це потрібно.

1. *Edcamp* — це шанс, це можливість, це перспектива. Це віра, це мрія. Це шлях, це рух, це дія. Це розвиток й успіх. Це команда, це мета, це результат.
2. Провести *EdCamp* у нашій Солонянській ОТГ ми прагнули з кількох причин. У перший рік роботи школи в статусі опорної була мотивація опанувати надсучасну матеріально-технічну базуй зацікавити дітей. А головне, для нас було дуже важливо допомогти колегам повірити у власні професійні сили і можливості, сформувати ефективну команду та колективне лідерство. У нас це вийшло!
3. Хочу порадити майбутнім організаторам та організаторкам не обирати тему заходу одноосібно. Це питання обов'язково вирішувати колегіально.

ІРИНА МЕЛЬНИК, ІРИНА ЯБЛУНОВСЬКА

Афілійований міні-*EdCamp Svitlovodsjk*

Населений пункт: м. Світловодськ, Кіровоградська область.

Тема: Як змінити свідомість шкільного педагога?

1. Стимул для самореалізації, самоосвіти, професійного задоволення.
2. Що мене вразило у Національній (не)конференції? Небайдужі люди, які знають, що роблять, бачать результат і розуміють для чого вони прийшли в освіту. Я вирішила зменшити кількість байдужих: провела серпневу (не)конференцію у своїй школі, міні-*EdCamp* у Світловодську. І зупинятися не збираюсь.
3. Ні за яких обставин не говоріть собі «Кому це потрібно?». У першу чергу — вам: якщо ви хочете змінюватися, то, повірте, інші теж почнуть.

   Чітко формулюйте мету: «Після проведення (не)конференції освітян, які хочуть змінюватися, стане більше». Не забувайте повторювати «Учителі важливі» — від нас із вами залежить, якими будуть наступні покоління — активними чи пасивними.

   Навчайтеся й навчайте інших — якщо ви вважаєте, що не можете чогось крутого навчити, глибоко помиляєтеся, адже всі мають талант, головне — його розкрити чи розбудити, а *EdCamp* — дуже потужний будильник, на який ви встановлюєте свій таймер і рингтон.

ІРИНА ПРИБИНСЬКА

2 ТРАВНЯ 2019

Магістральний міні-*EdCamp Stanytsia Luhanska*

Населений пункт: м. Станиця Луганська, Луганська область.

Тема: НУШ — очікування та реальність.

1. *EdCamp* — це не лише майданчик професійного зростання та підвищення кваліфікації. *EdCamp* — це люди. Це коло людей, які прагнуть змінюватись, змінювати і з успіхом це роблять.

2. Я не можу не проводити *EdCamp* у Станиці Луганській, тому що тут, на лінії зіткнення, *EdCamp* — це те, щодає змогу сотням учителів та вчительок бути дотичними до творення нової освіти в Україні, рухати реформу разом з усіма, тримати освітній фронт. Станиця Луганська перша приймає учнів та учениць з непідконтрольної території, і вони мають бачити українську освіту сучасною і сталою. Тисячі учнів та учениць, які опинились у зоні військового конфлікту і часто не мають тих можливостей, які є на мирній території, повинні успішно інтегруватися в загальнонаціональне освітнє коло.
3. Якщо ви вагаєтесь, чи проводити *EdCamp* у своїй громаді, просто скажіть собі «Так». Якщо боїтесь складнощів, то згадайте, що едкемпити можна і «на нулі»!

НАТАЛІЯ БОРИСЕНКО

23 БЕРЕЗНЯ 2019

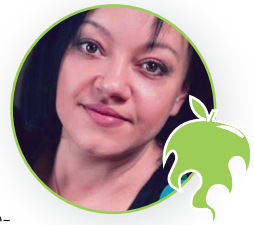

Афілійований міні-*EdCamp Kharkiv PE Center*
Населений пункт: м. Харків.
Тема: Професіонали — професіоналам. Від вибору до успіху.

1. *EdCamp* — це ковток свіжого повітря: потрапляєш у середовище однодумців/-иць, де нема кордонів і нема розшарування — всі рівні; отримуєш відповіді й ділишся ідеями; заряджаєшся емоціями і вірою в сили — власні й колективні.
2. Часом люди сплачують за якісь курси чи участь у заході великі гроші, але не отримують корисної інформації. Тому (не)конференції (де є вибір, де актуальні теми, де все добровільно, безкоштовно) є вкрай корисними. Мені дуже хотілося дати можливість педагогам/иням відчути причетність до *EdCamp*, познайомитись, поспілкуватись, поділитись ідеями та зарядитись відчуттям, що все під силу.
3. Не бійтесь проявити ініціативу. Однодумці поруч, і вони готові підставити плече. Якщо координатор/ка по-справжньому «горить», то «запалить» і оточуючих. Головне, мати щире прагнення і не вдаватись до формалізму. Запрошуйте виступати не тільки відомих фахівців, а й цікавих молодих спеціалістів.
   Поставтесь надзвичайно серйозно до інтерв'ю з потенційними учасниками/-цями. Анкета не завжди показує людину.
   Залучайте учнівство — це дуже корисно для встановлення довіри й порозуміння.

ОКСАНА ТОМИЩ

02 ЛЮТОГО 2019

Магістральний міні-*EdCamp Mukachevo*
Населений пункт: м. Мукачево, Закарпатська область.
Тема: Як повернути довіру до школи.

1. Я відчуваю себе провідником педагогіки співробітництва й партнерства. Уже давно в умовах пострадянської школи я декларую поблажливість до дітей, бо це люди, над якими ще триває робота Бога. *EdCamp* додає мені впевненості, стверджує мій авторитет та сприяє культивуванню правильного ставлення до дітей серед колег.
2. Я організувала освітню подію міні-*EdCampMukachevo*, щоб дати змогу в першу чергу землякам-однодумцям зібратися у компетентному колі й підтримати та надихнути одне одного.
3. Я закликаю не чекати безмежно, поки зміняться несприятливі обставини. Вони не зміняться!
   Перестаньте бути людиною, що підносить снаряди стрільцю, який ними ніколи не скористається!
   Витративши намарно всі зусилля захопити свого керівника чудовими ідеями, не впадайте у відчай — ваші ідеї підхоплять інші керівники. У світі вистачає ентузіастів!

ОЛЕСЯ ЧАЙКІВСЬКА

11 ТРАВНЯ 2019

Афілійований міні-*EdCamp Juzhne*
Населений пункт: м. Южне, Одеська область.
Тема: Діти і дорослі — едкемпери та едкемперки.

1. *EdCamp* — це співпричетність із небайдужими освітянами, із тими, хто змінює освіту тут і сьогодні!
2. У своїй громаді проводимо (не)конференції для того, щоб:
   - бути на одній хвилі з едкемперами та едкемперками України;
   - впливати на освітні зміни в Україні;

- вчитися нового в освітніх експертів України та світу;
- гуртувати свою громаду навколо школи як центру розвитку, а також ділитися досвідом.

3 Поради майбутнім координаторкам і координаторам.

Ідейні:

- створити команду, яка хоче доєднатися до всеукраїнського руху;
- обрати тему, яка на часі, яку хочеться розкрити і втілити, яка надихає вашу команду;
- максимально залучити до роботи громаду: ЗМІ, владу, партнерів, батьків, дітей;
- запросити різнопланових експертів і експерток;
- обрати власний бренд, символіку, щось інклюзивне.

Практичні:

- Координатор: надихає, презентує подію, координує, комунікує з іншими координаторами, тримає зв'язок із владою, ЗМІ;
- права рука — особа, на яку ви можете покластися, який/а вірить у ваш спільний успіх;
- команда фасилітаторів — комунікабельні люди, які вміють створювати атмосферу, господарі своїх локацій;
- команда модераторів — ті, хто відповідатимуть за підготовку техніки та використання в день заходу;
- команда співпраці з експертами/-ками — зв'язок із експертами, проїзд, поселення експертів, оформлення анонсів на сторінці події, оплата проїзду, проживання;
- сценарист — людина, яка візьме на себе організацію закриття/відкриття, звук, сценарний план;
- команда дизайнерів — три особи, які дизайнуватимуть вашу подію, підключать волонтерів до виготовлення та оформлення фотозон;
- волонтеріат — команда, яка допоможе з відео- та фотозйомкою, зустріччю гостей тощо;
- команда, яка працює з потенційними учасниками/-цями — телефонне інтерв'ю, аналіз анкети, відбір, реєстрація, звітність, видача сертифікатів;
- команда логістики та навігації — карта школи, міста, доїзд, поселення;
- команда харчування — фінансовий бік та організація, кава-брейки;
- інформаційна команда — виготовленняпрограмки, реєстраційної анкети, оформлення сторінки у ФБ, зв'язок зі ЗМІ;

- бюджетна команда — складання кошторису, залучення коштів, меценатів, організація благодійних ярмарків тощо.

Команди детально розробляють інструкції, покроковий сценарії дій для кожного і кожної. Раджу максимально відійти від офіціозу, неформальність — запорука успіху!

Продумайте деталі для створення комфортного й цікавого середовища: кімната тиші, кімната для експертів/-ок, несподіванки, об'єднувальні акції, завдання, квести, ігри.

Обов'язково залучіть учнівство до підготовки — це надасть драйву й креативу вашим планам і корисний досвід — дітям.

Максимально консультуйтеся з командою, отримайте 100% підтримку, щоб у день (не)конференції насолоджуватися процесом!

Оформте передплату у найзручніший для вас спосіб!

1. Замовте скретч-картку для передплати журналу «Педагогічна майстерня»

Картку можна замовити: за тел. 0-800-505-212, на сайті http://book.osnova.com.ua
Активувати картку просто — необхідно дотримувати інструкцій, зазначених на звороті.

Код картки	Вид	Період, міс.	Ціна
20ППС038	Паперова передплата	6	210,00
20ЕПС019	Електронна передплата на сайті: http://journal.osnova.com.ua	3	73,50

2. Оформте передплату через банк

Сплатіть вартість передплати через будь-який комерційний банк на наш рахунок або оформте поштовий переказ

- р/р 26009996107648, відділення №4 ПУМБ, м. Харків, МФО 334851, код ЄДРПОУ 32031438;
- р/р 26002050038926, АБ «Південний», МФО 328209, код ЄДРПОУ 32031438.

У додатковій інформації на банківській квитанції зазначте свої прізвище, телефон та індекс передплати за каталогом Укрпошти. Надішліть до редакції (до першого числа місяця, що передує місяцю передплати) копію квитанції про сплату. E-mail для квитанцій: pochta@osnova.com.ua

3. Оформте передплату в будь-якому відділенні Укрпошти

4. Оформте передплату на сайті http://journal.osnova.com.ua

Для цього зареєструйтеся на сайті. Оберіть вид передплати, журнал та період.

Передплатний індекс Укрпошти	Кількість виходів в місяць	3 місяці	6 місяців
		поштова	поштова
49673	1	105,00	210,00
90819	7 (1 вип. жур. «Виховна робота в школі», 2 вип. жур. «Заучу. Усе для роботи», 3 вип. жур. «Управління школою», 1 вип. жур. «Педагогічна майстерня»)	460,00	920,00
89479	2 (1 вип. жур. «Класному керівнику. Усе для роботи» та + 1 вип. жур. «Педагогічна майстерня»)	160,00	320,00
Електронна передплата на сайті: http://journal.osnova.com.ua		73,50	147,00

Залишайтеся зі своїм улюбленим журналом упродовж усього року!

Передплату можна оформити: за тел. 0-800-505-212, (067) 572-30-37; на сайті http://journal.osnova.com.ua; у будь-якому відділенні Укрпошти або у регіонального представника вашого міста.

ОСНОВА
ВИДАВНИЧА ГРУПА

ОСНОВА професійного зростання

«Комплект журналів ВГ «Основа (індекс – 01631)

01654	Управління школою
90811	Виховна робота в школі
08402	Вивчаємо українську мову та літературу
90814	Зарубіжна література
01656	Англійська мова та література
01650	Математика в школах України
08417	Фізика в школах України
08408	Історія та правознавство
08405	Географія
90807	Економіка
01660	Біологія
01658	Хімія
08412	Початкове навчання та виховання
37064	Класному керівнику
37063	Інформатика в школі
37071	Фізичне виховання в школах України
37067	Мистецтво в школі
37068	Трудове навчання в школі
37059	Завучу. Усе для роботи
37070	Шкільному психологу. Усе для роботи
49672	Основи здоров'я
49673	Педагогічна майстерня
49677	Шкільний бібліотекар
49670	Логопед
89476	Вихователю ГПД. Усе для роботи

До складу комплекту не входить

90810	Англійська мова в початковій школі
95929	Дошкільний навчальний заклад
37069	Німецька мова в школі
86364	Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка

«Педагогічна майстерня»
один випуск на місяць, індекс 49673
Засновник ТОВ «Видавнича група "Основа"»
Свідоцтво серія КВ № 16534–5006Р від 06.04. 2010 р.
Головний редактор Вікторія Садкіна
Редакція може не поділяти точки зору автора. Автори публікацій відповідають за достовірність фактів, цитат, власних назв. Відповідальність за рекламну інформацію несе рекламодавець. Рукописи не рецензуємо і не повертаємо.
Адреса для листування: 61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66, «ВГ "Основа"», тел. (057) 731-96-34, (050) 468-49-75, *office1@osnova.com.ua, www.osnova.com.ua*
Відділ по роботі з авторами: (057) 703-21-61, (050) 468-49-58 *E-mail: ped_mast@osnova.com.ua*
Рекламний відділ: (057) 731-96-34, *reklama@osnova.com.ua*
Адміністратор сайта: тел. (067) 382-84-25, (050) 468-49-48, (073) 731-96-34, *site@osnova.com.ua*
З питань замовлення книг: 0-800-505-212, (067) 572-30-37, *pochta2@osnova.com.ua*
З питань передплати: 0-800-505-212, (067) 572-30-37, *pochta6@osnova.com.ua*
Надруковано у друкарні ТОВ «ТРІАДА-ПАК»: м. Харків., пров. Сімферопольський, 6. Підписано до друку 27.09.19. Формат 84×108/16. Папір друкарський. Гарнітура «Шкільна». Друк офсетний. Ум. друк. арк. 5,04. Наклад _____ прим.

Замовлення 19-10/04-02. Всі права захищені. Будь-яке відтворення матеріалів або фрагментів із них можливе лише за наявності письмового дозволу ТОВ «Видавнича група "Основа"»
© ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2019 р.